

UiO : **Det juridiske fakultet**

Straffutmåling ved voldtekt

Med særlig vekt på samspillet mellom den lovgivende og den dømmende makt.

Kandidatnummer: 624

Leveringsfrist: 25. 04. 2013

Antall ord: 17 113

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Begrepsavklaring	1
2	VOLDTEKT- ET HISTORISK PERSPEKTIV	2
3	LOVENDRINGENE I 1927 OG 1963.....	4
3.1	Lovendringen i 1927	4
3.1.1	Lovforarbeidene	4
3.1.2	Hvordan forholdt Høyesterett seg til forarbeidene.....	6
3.2	Lovendringen i 1963.....	10
3.2.1	Lovforarbeidene	11
3.2.2	Hvordan forholdt Høyesterett seg til forarbeidene.....	13
4	LOVENDRINGEN I 2000.....	18
4.1	Endringer som ble foretatt	18
4.2	Lovforarbeider	20
4.2.1	Strafferammene og straffnivået	20
4.2.2	Grovt uaktsom voldtekt.....	24
4.3	Høyesterettspraksis	26
4.3.1	Praksis i forhold til strafferammen og straffnivået.....	26
4.3.2	Praksis i forhold til grovt uaktsom voldtekt.....	31
5	ET ROP OM HØYERE STRAFFENIVÅ.....	35
5.1	Signaler fra lovgiver	36
5.2	Storkammeravgjørelse- Rt.2009 side 1412	37
6	RETTSTILSTANDEN I DAG- LOVENDRINGEN 2010	41
6.1	Lovgivers hensikt	41

6.1.1	Lovgivers bemerkninger til storkammeravgjørelsen- Rt.2009 side 1412	41
6.1.2	Strafferammene og straffnivået	44
6.2	Høyesterettsavgjørelser i forhold til lovforarbeidene	49
7	REGISTRE.....	57
7.1	Internettsider	57
7.2	Litteraturliste	58
7.3	Lover og forarbeider	58
7.4	Domsregister.....	60

1 INNLEDNING

Voldtekt er blitt et samfunnsaktuelt tema som er svært viktig i dag. Media har satt stort fokus på dette området, og den allmenne rettsoppfatning har vært at straffutmålingen i voldtektssaker har vært for lav.

Oppgavens hovedtema er hvordan samspillet mellom den lovgivende og den dømmende makt er i forhold til straffutmåling ved voldtekt. Hovedproblemstillingen i oppgaven har vært i hvilken grad domstolene har innrettet seg etter lovgivers uttalelser som fremkommer i lovforarbeidene. Med andre ord, hvor lojal har domstolene vært overfor lovgiver. Oppgaven begrenses til å behandle de lovendringene som er foretatt i forbindelse med endringer i minstestrafen for voldtekt til samleie etter straffelovens § 192, som da er hovedbestemmelsen for voldtekt. Ved analysen av rettspraksis opp mot lovgivers uttalelser vil det kun trekkes frem avgjørelser fra Høyesterett. Dette fordi Høyesterett dømmer i siste instans, og er et rettsskapende organ i Norge. I starten av oppgaven vil det bli trukket frem litt av historien som ligger bak de straffemetodene som ble brukt mot voldtekt i norsk rett. Dette for å få et kort innblikk i hvordan rettstilstanden har utviklet seg gjennom årene og frem til i dag. Det vil også trekkes frem i oppgaven om lovgiver har fulgt opp signaler fra Høyesterett, og eventuelt på hvilken måte dette er blitt fulgt opp på.

For å kunne behandle det som er forklart ovenfor, vil oppgaven for det meste bygge på lovforarbeider og høyesterettsavgjørelser, der litteratur på dette området er svært begrenset.

1.1 Begrepsavklaring

Lovens begrep «*seksuell omgang*» i straffeloven § 192 (tidligere «*utuktig omgang/omgjengelse*») omfatter samleie, men også forhold som er nært opp til samleie slik

som for eksempel å føre inn fingre eller gjenstander inn i kjede og endetarmsåpning, suging og slikking av kjønnsorganer og masturbasjon.¹

Samleie foreligger når mannens penis helt eller delvis føres inn i den indre del av kvinnens vagina. Også analt samleie, der penis føres inn i endetarmsåpning, likestilles med vaginalt samleie.²

2 VOLDTEKT- ET HISTORISK PERSPEKTIV

Den eldste lovboken for hele Norge, Magnus Lagabøtes landslov, ble vedtatt mellom 1274 og 1276. I over 400 år var store deler av dette lovverket gjeldende.³ I følge loven kunne domfelte bli dømt til døden, og dette gjaldt helt frem til 1582, da voldtektsforbryteren kunne slippe dødsstraff ved å inngå ekteskap med den kvinnen han hadde voldtatt, med betingelsen av at offeret og hennes familie samtykket til dette. Forelå det ikke samtykke måtte domfelte betale erstatning til offeret. Dødsstraff fikk han hvis han ble dømt for voldtekt ved flere anledninger.⁴ Dette ble videreført i Christian V's Lovbok, som ble vedtatt i 1687, og trådt i kraft 29. september 1688. I denne loven var det en rekke dødsstraff for forskjellige forbrytelser, blant annet for voldtekt. Voldtektbestemmelsen i loven lød som følger:

«Dersom nogen voldtager en ærlig Møe, eller Enke, og det bevisis, miste sit Liv, eller, om hand ej betrædis, være fredløs; Men om hannem benaadis Livet, tage sig hende til Hustrue, om hun og hendis Formyndere og Frænder ville; Men ville de ikke, give hende af sine Penge og Gods efter fællis Venners Raad og Samtykke.

¹ Ot.prp.nr.28 (1999-2000)s.20

² NOU 1997:23 pkt.31

³ www.wikipedia.no 02.03.2013

⁴ www.wikipedia.no 02.03.2013

*Bliver nogen befundet at have voldtaget den ene efter den anden, og ingen af dem tager til Egte, hand bør uden Naade at straffis paa Livet».*⁵

Senere ble Christian V`s Norske Lov avløst av kriminalloven av 1842 som skilte seg markant ut. Som tidligere nevnt skulle sedelighetsforbrytelser dømmes med dødsstraff med unntak av visse vilkår, der det nå ble innført en straff på høyst tre år med straffarbeid. Ved voldtekt i nedstigende linje var utmålingen straffarbeid fra ni til tolv år eller livstid.⁶

Kriminalloven ble avløst av Straffeloven av 1902 slik vi kjenner den i dag. Utviklingen av denne loven medførte en modernisering av rettssystemet. En østerriksk strafferettsteoretiker Heinrich Lammasch uttalte at denne loven var en «*milepæl i strafferettens utvikling*».⁷

En av de store forskjellene mellom kriminalloven og straffeloven av 1902 var at kriminalloven hadde detaljerte bestemmelser som beskrev de straffbare handlingene som førte til at domstolenes makt ble begrenset, mens beskrivelsene av de straffbare handlingene i straffeloven av 1902 var av mer generelle begrep som da ga domstolene en større frihet og makt.⁸

I den nye straffeloven fikk kapittel 19 navnet «*forbrydelser mod sædeligheden*»⁹, og hovedbestemmelsen for voldtekt ble nedfelt i § 192.

§ 192 lød som følger da straffeloven ble vedtatt i 1902:

”Den, som ved Vold eller ved Fremkaldelse af Frygt for nogens Liv eller Helbred tvinger nogen til utugtig Omgjængelse, eller som medvirker hertil, straffes for Voldtægt med Fængsel indtil 10 Aar, men med Fængsel ikke under 1 Aar, saafremt der handles om Samleie”.

⁵ www.ondskap.org 03.03.2013

⁶ Audun Kjus (4.mars 2010) s.32-33

⁷ NOU 2002:4 pkt.3.1.1

⁸ NOU 2002:4 pkt.3.1.3

⁹ NOU 2002:4 tabell 3.1

*”Hvis den fornærmede paa Grund af Handlingen omkommer eller faar betydelig Skade paa Legeme eller Helbred, eller den skyldige tidligere er straffet efter denne Paragraf eller efter §§ 191, 193 eller 195, kan Fængsel indtil paa Livstid idømmes”.*¹⁰

3 LOVENDRINGENE I 1927 OG 1963

3.1 Lovendringen i 1927

Siden Straffeloven av 1902 trådte i kraft, har § 192 vært gjenstand for revisjon flere ganger.

I 1927 ble det foretatt en inngående endring i sedelighetslovgivningen. Grunnen til endringene var at rettspraksis rundt sedelighetssaker fikk stor kritikk. En mente at straffutmålingene var for milde,¹¹ og at voldtektsforbrytelsene hadde økt.¹² Ved denne lovendringen ble minimumsstraffen for voldtekt hevet fra 1 til 3 år.

3.1.1 Lovforarbeidene

I forarbeidene¹³ til lovendringen av 1927 ble rettspraksis kritisert for å ha vært for mild i sin utmåling av straff i sedelighetsforbrytelser, spesielt voldtekt.¹⁴ Domstolene hadde anvendt en langt mindre straff enn det som var lovgivers hensikt. Videre ble det uttalt at grunnen til de milde straffutmålingene var fordi minimumsstraffen i loven hadde vært for

¹⁰ www.pedofili.info 04.03.13

¹¹ Andenæs (1990) s.101

¹² NOU 1997: 23 pkt.1.4

¹³ Ot.prp.nr. 8 (1927)

¹⁴ Ot.prp.nr. 8 (1927) s.10

lav. Dommere hadde en tendens til å bruke lovens minstestraft i sin utmåling, og for å øke straffutmålinger var det nødvendig med en endring i loven.

Departementet¹⁵ viste til statistiske opplysninger der det hadde kommet frem at straffutmålingen ved voldtektsforbrytelser hadde vært urimelig lav. Forbryterne hadde fått utmålt milde straffer, og departementet anså derfor at det var nødvendig med å forhøye minstestrafen som da ville føre til at dommernes frihet ble innskrenket.¹⁶

I innstillinger¹⁷ fra straffelovrådet uttalte flertallet at når det forelå formildende omstendigheter, burde en kunne gå lavere enn den foreslåtte minimumstraffen på 3 år, «*særlig i det tilfelle, at krenkede ved tvetydig optreden har gitt anledning til forbrydelsen, kan 3 års fengsel bli for streng straff*».¹⁸

Videre ble det i forarbeidene¹⁹ krevd at dommerne i overensstemmelse med straffeloven og i forhold til lovgivers signaler, ble mer strengere i sin straffutmåling, og måtte vise en større beskyttelse overfor dem som hadde vært utsatt for sedelighetsforbrytelser.²⁰

Straffeloven § 192 av 1927 lød som følger:

«Den som ved vold eller ved å fremkalle frykt for nogets liv eller helbred tvinger nogen til utuktig omgjengelse eller som medvirker dertil, straffes for voldtekt med fengsel fra 1 til 10 år.

Forsøk straffes på samme måte som den fullbyrdede forbrytelse.

¹⁵ Ot.prp. nr.8 (1927)

¹⁶ Ot.prp. nr.8 (1927) s.11

¹⁷ Innstillinger I fra straffelovkomiteen (1922)

¹⁸ Innstillinger I fra straffelovkomiteen (1922)s.29

¹⁹ Innst. O.XII (1927)

²⁰ Innst. O.XII (1927) s. 11

Var den utuktige omgjengelse samleie, er straffen fengsel ikke under 3 år. Under særdeles formildende omstendigheter kan straffen nedsettes til fengsel i 2 år, hvis forbrytelsen ikke er fullbyrdet.

Hvis den fornærmede som følge av handlingen omkommer eller får betydelig skade på legeme eller helbred, eller den skyldige tidligere er straffet efter denne paragraf eller efter §§ 191, 193, 195, 196 eller 212 anvendes fengsel fra 4 år inntil på livstid. Som betydelig skade på legeme eller helbred ansees efter denne paragraf i alle tilfeller veneriske sygdomme».²¹

I tillegg til endringen på minimumsstraffen fra 1 til 3 år, ble det lagt til en formildende straff på 2 år hvis voldtekten ikke var fullbyrdet. I andre ledd i bestemmelsen skulle nå forsøk på voldtekt straffes på lik linje med fullbyrdet voldtekt. I fjerde ledd ble det tilføyet en minimumsstraff på 4 år dersom fornærmede som følge av handlingen omkom eller fikk betydelig med skade på legeme eller helbred. Fengsel på livstid stod urørt.

3.1.2 Hvordan forholdt Høyesterett seg til forarbeidene

Som det fremkom i forarbeidene til lovendringen av 1927, var lovgiverne klar over at en forhøyning av lovens minstestraft ville sette en begrensning for dommernes frihet, men mente likevel at det måtte utmåles en strengere straff som var i samsvar med loven og lovgivers ønsker. Eksempler på saker hvor Høyesterett ikke kom med innvendinger til den nye forhøyede minstestraften på 3 år har vi i avgjørelsene inntatt i Rt.1950 side 1089 og Rt.1951 side 115.

I den første saken hadde en mann ved 3 anledninger voldtatt sin 16 år gamle datter. Han ble dømt til 4 års fengsel, hvorav 3 år ble utmålt etter straffeloven § 192 tredje ledd. Førstvot-

²¹ Ot.prp.nr. 8 (1927) s.18

rende uttalte at minimumsstraffen i loven for voldtekt til samleie var 3 år og at det derfor ikke forelå noe misforhold mellom straffen og de forbrytelser domfelte hadde begått.

I den andre dommen ble en mann dømt til 3 års fengsel for forsøk på voldtekt. Han hadde angrepet en kvinne med et knytteslag og prøvd å gjennomføre samleie ved tvang. Han lyktes ikke med forsøket da kvinnen holdt bena godt sammen slik at han ikke kom til. Førstvoterende uttalte at den anvendte straffen på 3 år var lovens minstestraft dersom det ikke forelå formildende omstendigheter, og konkludert med at det ikke var tilfelle i den gjeldende sak, og var derfor ikke adgang til å utmåle en mildere straff.

Det er vanskelig å si noe om Høyesterett i disse avgjørelsene ville ha valgt en mildere straffutmåling om minstestraften i loven hadde vært lavere enn 3 år. Som vist ble det ikke rettet kritikk til minstestraften, der Høyesterett ellers er lite sparsomme med å uttrykke sin misnøye overfor lovgiver hvis det er noe dem ikke er enig i. Og som nevnt tidligere mente lovgiver at Høyesterett hadde en tendens til å bruke lovens minstestraft i sin utmåling. kanskje disse avgjørelsene er et eksempel på dette ved at saksforholdet i disse to sakene var vidt forskjellige, men likevel fikk utmålt lovens minstestraft.

En annen sak hvor Høyesterett derimot hadde utmålt en strengere straff enn det lovens minimum krevde er inntatt i Rt.1956 side 155.

I denne saken ble en mannlig drosjesjåfør dømt til 3 år og 6 måneders fengsel for å ha voldtatt en 17 år gammel jente i sin drosjebil. Domfelte anket over straffutmålingen, men anken ble forkastet av Høyesterett. Det ble uttalt i dommen at minimumsstraffen for voldtekt var 3 år, og at det ikke forelå noe misforhold mellom den straffbare handlingen og den utmålte straffen. Det ble som nevnt i forarbeidene krevd at straffutmålingen måtte bli strengere og gi den krenkede et sterkere rettvern, og ved at straffutmålingen i denne avgjørelsen var 6 måneder over lovens minstestraft kan se ut til å være i samsvar med lovgivers forutsetninger.

Ved å ha gått gjennom disse tre avgjørelsene, kan det gi et inntrykk av at Høyesterett generelt sett ikke hadde noen innvendinger mot lovens minstestraft, men dette var ikke tilfellet. Som det vil fremkomme i redegjørelsen videre ble det fra Høyesteretts hold rettet en del kritikk. Dommerne mente at minstestrafte i loven var så høy at det i noen tilfeller førte til urimelige straffutmålinger, og at friheten for dem til å kunne utmåle en passende straff var blitt begrenset. Og da adgangen til å gi betinget dom ble utvidet i 1955, førte dette til at Høyesterett i noen tilfeller gjorde hele straffen betinget, nemlig fordi en mente at lovens minimumsstraff var urimelig i det enkelte tilfellet. Et eksempel på dette er avgjørelsen inn tatt i Rt.1957 side 458.

Saken gjaldt en 37 år gammel mann som ble dømt til 3 år og 1 måneds fengsel i lagmannsretten for forsøk på voldtekt. Han anket videre til Høyesterett der hele straffen ble gjort betinget. Den straffedømte var gift og hadde et barn. Han hadde tidligere ikke blitt dømt for sedelighetsforbrytelser, og var sterkt påvirket av alkohol da ugjerningen fant sted.

Førstvoterende ga uttrykk for tvil, men mente at det forelå grunner for å gjøre dommen betinget, og uttalte videre:

«Jeg har da først og fremst lagt vekt på at det straffeminimum som loven for tiden foreskriver, er urimelig høyt anvendt på et tilfelle som det foreliggende».

Førstvoterende la vekt på at handlingen var et forsøk, og at forsøket var *«utsprunget av en øyeblikkelig innskyttelse under påvirkning av alkohol»*. Fornærmedes foreldre hadde tatt tilbake anmeldelsen, og forholdet hadde ikke forårsaket noen skade. I tillegg hadde den domfelte holdt avstand fra alkohol og fått seg fast jobb. Skulle domfelte sone en fengselsstraff ville dette vært ødeleggende for familieforholdet.

Som vi ser er Høyesterett her kritisk til lovens minstestraft, og ved at hele straffen ble gjort betinget i dette tilfellet kan se ut til å ikke være i overens med lovgivers forutsetninger, der høyere minstestraft ble fastsatt nemlig fordi det var nødvendig med en skjerpelse i straffe-

nivået for voldtekt. Hva som skal anses som formildende omstendigheter bortsett fra at fornærmede har gitt tvetydige signaler, er uklart i forarbeidene, men her er Høyesteretts oppfatning at forsøk og uoverlagt handling under påvirkning av alkohol skal gå i formildende retning. Denne dommen ble videre vist i avgjørelsen inntatt i Rt.1959 side 799, der saken gjaldt en 35 år gammel tidligere ustraffet mann som ble dømt til 3 års betinget fengsel for forsøk på voldtekt. Høyesterett mente at forholdet i gjeldende sak hadde samme likhetsstrekk som dommen i Rt.1957 side 458, og gjorde hele straffen betinget.

Lovgivers formål med å forhøye minstestrafen var blant annet for at voldtekts ofre skulle få et bedre rettsvern, og ved at Høyesterett i disse to dommene gjør hele straffen betinget, taler for at dette hensynet ble svekket. Jeg mener straffutmålingen bør gi ut et preventivt signal til allmenheten om hvor alvorlig en voldtektsforbrytelse er, der dette signalet ikke gjør seg merkbart i disse avgjørelsene.

En annen sak som illustrerer Høyesteretts oppfatning av lovens minstestraft er avgjørelsen inntatt i Rt.1958 side 654. I korte trekk gjaldt saken en 20 år gammel tidligere ustraffet mann som ble dømt til 3 års fengsel for et grovt tilfelle av voldtekt. Høyesterett forkastet anken over straffutmålingen, men anmodet at straffen måtte settes ned ved benådning, som da vil innebære at forbryteren kan få kongens nåde til å slippe å sone straffen, jf. Grunnloven § 20. Høyesterett uttalte følgende:

«På grunn av tiltaltes alder og fordi handlingen må anses utsprunget av en øyeblikkelig innskytelse under påvirkning av alkohol har retten hatt under overveielse å gjøre straffen betinget etter straffeloven § 52. Særlig i betraktning av handlingens grove karakter er man imidlertid blitt stående ved at hensynet til den alminnelige lovlydighet i dette tilfelle bør utelukke betinget straff, selv om det straffeminimum som loven foreskriver må anses urimelig høyt på grunn av tiltaltes alder».

Som vi ser er Høyesterett også her kritisk til lovens minstestraft, men lot være å gjøre straffen betinget der forholdet inneholdt grove trekk. Det er klart ut fra disse uttalelsene at straf-

fen ville blitt gjort betinget om forholdet ikke hadde vært så grov, men det kan settes tvil om Høyesterett ville fulgt de andre sakene og gjort hele straffen betinget, eller bare deler av den, dette er vanskelig å forutse. Også her mente Høyesterett at en spontan handling under påvirkning av alkohol gikk i formildende retning.

Avslutningsvis kan det generelt bemerkes at Høyesterett, i starten da endringsloven av 1927 trådte i kraft, utmålte en straff som var mer i samsvar med lovgivers forutsetninger enn det tilfelle var for da adgangen til å gi betinget dom ble utvidet i 1955. Og den utbredte kritikken fra Høyesterett om at minstestrafen i loven var for høy, var et klart signal til lovgiver om nødvendigheten av en endring i loven. Som nevnt skulle forsøk på voldtekt idømmes på lik linje med voldtekt til samleie, og dette ser ut til å ha blitt fulgt opp av Høyesterett ved at straffutmålingen i de gjennomgåtte sakene ligger omtrent på samme straffnivå.

3.2 Lovendringen i 1963

I 1963 ble strafferammene i sedelighetsbestemmelsene på ny revidert. Minstestrafen for voldtekt ved samleie etter straffeloven § 192 gikk ned fra 3 til 1 år,²² slik det var før lovendringen av 1927. Bakgrunnen for en ny revisjon var fordi det ble rettet sterk kritikk fra flere hold mot lovens minstestraft. I innstillingen²³ fra straffelovrådet redegjøres det for en del kritikk som ble rettet da forslaget om lovendringen ble sendt ut i en høringsrunde. En av mange som kritiserte var daværende riksadvokat Haakon Sund. Han uttalte blant annet at minimumsstraffene var så høy at det skapte reaksjoner hos dommerne og allmenheten.²⁴ Dommerne på sin side som nevnt kritiserte for at den ga uheldige resultater som førte til et misforhold mellom straffen og forbrytelsen.

²² Andenæs (1990) s.102

²³ Innstilling om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra straffelovrådet Mysen 1960

²⁴ Innstilling om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra straffelovrådet Mysen 1960. s.12

På landsmøte til Norske Kvinners Nasjonalråd i 1956, holdt statsadvokat Dorenfeldt et foredrag om sedelighetsforbrytelser. Det ble fremholdt der at konsekvensene av de høye straffebestemmelsene var at fellende dom i voldtektssaker var vanskelige å oppnå, og at de høye minimumstraffene hadde ført til at det var blitt påtaleunnlattelse fordi det i noen tilfeller ville virke for hardt å sette noen under tiltale, særlig overfor de unge forbryterne.²⁵

3.2.1 Lovforarbeidene

Straffelovrådet har i sin utredning uttalt at de høye minimumsstraffene ikke har virket etter sin hensikt.²⁶ Rådet foreslo at minimumstraffen for voldtekt til samleie ble satt ned til 1 år. En slik strafferamme ville gi dommerne en anledning til å utmåle en straff som for hvert enkelt tilfelle ville være mer passende og rettferdig. Det ble videre pekt på at dommerne under straffutmålingen måtte ta hensyn til straffens betydning for å bevare lojaliteten til loven.²⁷

Rådet presiserte videre at selv om loven innskrenket minimumstraffen for voldtekt ved samleie, ville ikke dette bety at andre tilfeller av voldtektsforbrytelser som ikke innebar samleie alltid var mindre alvorlige. Vold til annen seksuell handling kunne være av den groveste grad, og man ville gå ut fra at domstolene, sett bort fra lovens minstestraft, utmålte en straff som tok hensyn til det grove tilfellets karakter.²⁸

²⁵ Innstilling om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra straffelovrådet. Mysen 1960. s.13

²⁶ Innstilling om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra straffelovrådet. Mysen 1960. s.23

²⁷ Innstilling om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra straffelovrådet. Mysen 1960. s.24

²⁸ Innstilling om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra straffelovrådet. Mysen 1960. s.27

Departementet²⁹ var enig med straffelovrådet om at de høye minimumstraffene ikke virket etter sin hensikt, og at bestemmelsen måtte bli mildere. Det ble videre uttalt at:

*«Det er i sin alminnelighet heldigere og riktigere at domstolene selv har det i sin makt å fastsette den straff som domfeltes forhold kvalifiserer til, enn at de i slike tilfeller skal være nødt til å treffe avgjørelser som de finner uriktige».*³⁰

Også justisnemnda³¹ uttalte at flere av de endringene som var blitt foretatt i 1927 loven, hadde vært vanskelig for domstolene å akseptere.³² Videre sa justisnemnda seg enig med straffelovrådet om å nedsette minimumstraffen fra 3 til 1 år. Dette fordi straffutmålingen ble da mer elastisk, og ga dommerne større frihet til å kunne utmåle en passende straff til hver enkelt sak. Endringen skulle allikevel ikke føre til at straffutmålingen på de mest graverende tilfellene skulle bli lavere, men heller holdes like strengt som før. Justisnemnda uttalte følgende:

*«Men nemnda er samstundes klår over at ein ved å ta bort eller setja minstestramff ned og dermed gjera straffetilmælinga meir elastisk, kan kome til å veikje denne. Nemnda ser det slik at dette ikkje må verta resultatet av lovendringa. Når det gjeld større og styggare valdtektsaker og stygge brot mot sedskapen, bør straffetilmælinga vera fullt så streng som før».*³³

Ut fra forarbeidene her kan vi se at lovgiver tar opp signaler som Høyesterett sender ut, og setter ned lovens minstestramff i tråd med disse signalene.

²⁹ Ot.prp.nr.40 (1961-1962)

³⁰ Ot.prp.nr.40 (1961-1962) s.9

³¹ Innst.O.V.(1962-1963)

³² Innst.O.V.(1962-1963) s.1

³³ Innst.O.V.(1962-1963) s.2

Straffeloven § 192 av 1963 lød som følger:

«Den som ved vold eller ved å fremkalle frykt for noen liv eller helse tvinger noen til utuktige omgang eller medvirker til det, straffes for voldtekt med fengsel inntil 10 år, men med fengsel i minst 1 år, dersom den utuktige omgang var samleie.

Hvis den fornærmede som følge av handlingen omkommer eller får betydelig skade på legeme eller helse, eller den skyldige tidligere er straffet etter denne paragraf eller etter § 195, kan fengsel inntil på livstid idømmes. Venerisk sykdom anses alltid som betydelig skade på legeme eller helse etter denne paragraf»³⁴.

Noen endringer i gjerningsbeskrivelsen ble ikke foretatt.³⁵ Som nevnt ble minimumstraffen for voldtekt ved samleie satt ned fra 3 til 1 år. Forsøk på voldtekt som skulle straffes likt med fullbyrdet voldtekt ble nå opphevet. Minstestrafen i første ledd kom også til anvendelse for bestemmelsens andre ledd.³⁶ § 192 kom i utgangspunktet ikke til anvendelse ved overgrep i ekteskap før dette ble fastslått i Rt.1974 s.1121. I denne saken hadde ektemannen voldtatt sin hustru over lengre tid, og Høyesterett fastslo at § 192 skulle også gjelde for voldtekt i ekteskap.

3.2.2 Hvordan forholdt Høyesterett seg til forarbeidene

Som nevnt i forarbeidene til endringsloven av 1963, skulle ikke nedsettelsen av strafferammen føre til at de mest graverende tilfeller av seksualforbrytelser bli idømt mildere. Det måtte utmåles en like streng straff som før. Dette vil da si at en i grovere saker måtte i hvert fall idømme en straff på minimum 3 år. En sak som illustrerer dette, kort tid etter at endringsloven ble vedtatt, er inntatt i avgjørelsen Rt.1963 s.1319.

³⁴ Ot.prp. nr.40 (1961-1962) s.38

³⁵ Ot.prp.nr40 (1961-1962) s.10

³⁶ Ot.prp.nr40 (1961-1962) s.10

I korte trekk gjaldt saken en 31 år gammel slaktermester som ble dømt i lagmannsretten til 4 års fengsel for 2 fullbyrdede og 2 forsøk på voldtekt, og legemsbeskadigelse av den ene fornærmede i forbindelse med voldtekten. Domfelte anket over straffutmålingen, men ble forkastet av Høyesterett.

Førstvoterende uttalte at forbrytelsene hadde vært hensynsløse og brutale. Videre ble det presisert at, selv om minimumstraffen ved lovendringen gikk ned fra 3 til 1 år, var ikke meningen med dette at de grovere tilfeller av seksualforbrytelser skulle endre praksis, og viste dermed til justisnemndas³⁷ uttalelser som ble direkte tatt inn i dommen. Det er klart at Høyesterett her holder seg lojalt til lovgivers uttalte forutsetninger og utmåler en straff som tilsvarer tidligere praksis for grovere voldtektssaker.

Denne dommen ble videre vist i avgjørelsen inntatt i Rt.1966 side 580. Saken gjaldt en 35 år gammel mann som ble dømt til 3 års fengsel i lagmannsretten etter straffeloven § 192 for forsøk på voldtekt. Domfeltes anket over straffutmålingen ble forkastet av Høyesterett.

Hendelsen i korte trekk var at domfelte hadde grepet tak i en 19 år gammel jente for deretter å ha søkt å tiltvinge seg samleie med henne. Han hadde tatt strupetak, holdt henne over munnen, slept henne etter hodet, revet av hennes benklær, befølt hennes vagina med hånden og slått henne i hodet med en flaske som hadde ført til han hun nesten besvimte. Domfelte ga opp og løp fra stedet da fornærmede begynte å skrike etter hjelp.

Førstvoterende viste som nevnt til saken inntatt i Rt.1963 side 1319 og uttalte at meningen med nedsettelsen av lovens minstestraft var at straffutmålingene skulle være mer elastiske, men presiserte videre at:

³⁷ Innst.O.V (1962-1963) s.2

«Det var imidlertid de lovgivende myndigheters uttalte forutsetninger at lovendringen ikke skulle føre til noen mindre streng straffutmåling når det gjaldt «større og styggare voldtektssaker». Etter min mening må den forbrytelse vi her har å gjøre med gis denne karakteristikk».

Også i denne avgjørelsen ser vi at Høyesterett viser lojalitet overfor lovgiver og idømmer en streng straff. Som nevnt tidligere mente lovgiver at voldtekt til ikke samleie kunne være like grov som voldtekt til samleie og at domstolene ved straffutmålingen måtte ta hensyn til sakens grovhet. Dette viser seg i denne avgjørelsen her ved at forholdet fikk utmålt en like streng straff som tilsvarte et straffenivå for voldtekt til samleie.

Etter hvert ser det ut til at praksis gikk mot mildere straffer for grovere tilfeller av voldtekt. Som eksempel kan det blant annet vises til dommen inntatt i Rt.1969 side 349.

Saken gjaldt en 36 år gammel tidligere ustraffet mann som ble dømt til 2 års fengsel i lagmannsretten etter straffeloven § 192 første ledd. Tilfellet var 2 brutale voldtekter som ikke hadde ført til samleie, der domfelte under det ene tilfellet hadde slått fornærmede flere ganger i ansiktet. Domfelte anket over straffutmålingen fordi den ble ansett for å være for streng, men ble forkastet av Høyesterett. Førstvoterende uttalte at det dreide seg om « *to graverende tilfelle av voldtekt*» og at straffen som var anvendt ikke var streng i forhold til tidligere praksis på dette området.

Selv om straffutmåling i avgjørelsen her var 1 år høyere enn det lovens minimum krevde, kan det likevel spørres om straffen var i tråd med lovgivers ønsker. Som det fremkom mente Høyesterett selv at forholdene i saken var grov, det var i tillegg 2 tilfeller av forsøk på voldtekt. Dette kan gi grunn til å tro at straffutmålingen ikke helt var i samsvar med lovgivers forutsetninger, der det var gjort klart i forarbeidene at grovere tilfeller av voldtekt skulle dømmes som før, altså minst 3 år.

Til ytterligere illustrasjon kan det også vises til dommen inntatt i Rt.1971 s. 321, 8 år etter at lovendringen av 1963 trådte i kraft.

Her gjaldt forholdet en 29 år gammel mann som ble dømt til 1 år og 9 måneders fengsel for ved vold å ha tvunget sin husvertinne til utuktig omgang, der samleiet ikke fant sted. Ved lagmannsrettens domsslutning, som Høyesterett sluttet seg til, ble det ved straffutmålingen lagt vekt på at domfelte brøt tilliten som fornærmede hadde vist ved å la han leie et rom i hennes hus. I tillegg ble det lagt vekt på at den utuktige handlingen var nært opp til samleie. Domfelte hadde holdt på med fornærmede i en time, for deretter å ha hindret henne i å tilkalle hjelp, og etter flere timer kommet tilbake til hennes soverom og utført den utuktige handlingen. Det fremkommer videre i dommen at situasjonen må ha vært *«et sjokk og et mareritt»* for fornærmede.

Straffutmålingen kan virke noe mild også i denne avgjørelsen når man tar i betraktning at hendelsesforløpet strakk seg over flere timer der dette måtte ha vært et sjokk og mareritt for fornærmede. Denne dommen ble videre vist i en annen grov sak inntatt i Rt.1977 s.1152. Også her ble straffen utmålt til 1 år og 9 måneder.

Forholdet gjaldt en 22 år gammel mann som hadde tvunget en kvinne til samleie ved bruk av fysisk makt og truende utsagn om å bruke en kniv dersom hun ikke holdt seg i ro. Statsadvokaten anket over straffutmålingen og hevdet at straffen burde vært betydelig høyere og viste til avgjørelsen inntatt i Rt.1963 s. 1319. Anken ble forkastet, og førstvoterende uttalte at ved å ha gjennomgått rettspraksis de siste 15 årene ved lignende saker forelå det ikke misforhold i den utmålte straffen i den gjeldende sak, selv om straffen kunne virke noe mild. Førstvoterende uttalte videre:

«Jeg legger da særlig vekt på at denne sak mangler de momenter av hensynsløs voldsanvendelse eller frihetsberøvelse, av særlig ung alder eller uerfarenhet hos fornærmede som preger de fleste av de dommer som er vesentlig strengere enn den foreliggende».

Det ser ut til at Høyesterett nå hadde lagt terskelen høyt opp for at voldtekt kunne karakteriseres som grovt nok til å få idømt en streng straff. Denne retningen viser seg å følge videre i saken inntatt i Rt.1982 s.1769, der straffutmålingen her var betydelig mer lavere.

Forholdet gjaldt en 23 år gammel mann som ble i forhørsretten dømt til 1 år og 2 måneders fengsel for forsøk på voldtekt. Domfelte anket og straffen ble redusert til 1 år.

Saken i korte trekk var at domfelte hadde etter et restaurantbesøk hvor han hadde drukket en mengde med øl, fått øye på fornærmede som han ikke kjente fra før. Han fulgte etter henne inn til porten i huset hvor hun bodde og grep tak i henne hvor han begynte å beføle hennes bryst. Da fornærmede satte seg til motverge, tok han tak i håret hennes, satte henne ned på huk, tok frem sin penis og ba henne om å suge den. Kvinnen skrek og det ble slag og spark fra begge sider hvor domfelte slo henne i ansiktet med knyttet hånd og sparket henne i magen etter at hun hadde sparket han et sted han ikke husker hvor. Domfelte ga opp da naboer kom i vinduene.

Førstvoterende la vekt på at domfeltes handling var meget brutal og krenkende overfor en kvinne han ikke kjente fra før og som ikke hadde gitt han «*foranledning til handlingen*». Videre ble det uttalt at den idømte straffen fra forhørsretten var høy i forhold til andre saker som gjaldt forsøk på voldtekt, og at straffen derfor burde settes ned til 1 år.

Fengselsstraff på 1år virker urimelig lav der Høyesterett selv mente at forholdet var svært brutalt, og denne straffutmålingen reflekterer lite det som ligger til grunn for hensynene bak høyere straffutmålinger, nemlig å gi voldtektsofre et sterkere rettsvern. Denne dommen ble vist i avgjørelsen inntatt i Rt.1983 s.1.

Her gjaldt det en 30 år gammel mann som ble dømt til 2 års fengsel i forhørsretten for voldtekt som fant sted om natten på et øde sted. Han hadde brukt makt under hele hendelsen. Domfelte anket over straffutmålingen der anken ble tatt til følge, og straffen ble redusert til 1 år og 9 måneder.

Flertallet uttalte at det var flere grove trekk i gjerningen. Det fant sted om natten på et øde sted, domfelte hadde vist en sterk viljestyrke, og brukt makt under store deler av ugjerningen der han hadde fanget kvinnen tilbake da hun hadde klart å komme seg løs fra han. Hva gjaldt straffutmålingen uttalte flertallet følgende:

«Overfor voldtekt er det av hensyn til den alminnelige lovlydighet nødvendig med streng reaksjon. Men under hensyn til straffutmåling i andre saker om voldtekt mener jeg at straffen likevel må reduseres noe» og til sammenligning viste flertallet til dommen inntatt i Rt.1982 side 1769.

For straffutmålingen sto altså flertallet mellom å utmåle en streng straff av hensynet til den alminnelige lovlydighet og hensynet til straffutmåling i andre saker. Ved at Høyesterett mente at praksis måtte følges her taler for at lovgivers forutsetninger ble tilsidesatt.

Avslutningsvis kan det se ut til at lovgivers forutsetninger som lå til grunn for strengere straffutmålinger i grove voldtekter, ble fulgt av Høyesterett i starten da lovendringen av 1963 trådte i kraft, men at dette etter hvert ble svakere ved at Høyesterett ble mildere i sine straffutmålinger. Og som nevnt tidligere av forarbeidene mente lovgiver at voldtekt til ikke samleie kunne være like alvorlig som voldtekt til samleie, og derfor dømmes likt. Dette ser ut til å bli fulgt opp av Høyesterett der straffenivået i de sakene vi gikk gjennom ligger jevnt likt for voldtekt til samleie, og forsøk på voldtekt.

4 LOVENDRINGEN I 2000

4.1 Endringer som ble foretatt

Ved lov av 11. august 2000 ble straffelovens § 192 på ny revidert. Det ble blant annet foretatt en språklig modernisering der begrepet utuktig omgang ble erstattet med uttrykket

«seksuell» omgang, men som ikke innebar noen endringer i gjerningsbeskrivelsen.³⁸ Videre ble straffeloven § 193 om seksuell omgang med bevisstløse personer inntatt i § 192. For voldtekt til samleie ble minstestrafen økt fra 1 til 2 års fengsel.

Strafferammen på 21 år i § 192 tredje ledd rammet nå også gruppevoldtekter og voldtekt begått ved særlig smertefull eller krenkende måte.

Videre fikk bestemmelsen en ny fjerde ledd som nå kriminaliserte grovt uaktsom voldtekt.

Straffeloven § 192 av 2000 lød som følger:

«Den som

- a. skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd, eller*
- b. har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller*
- c. ved vold eller ved truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv, straffes for voldtekt med fengsel inntil 10 år. Ved vurderingen av om det er utøvd vold eller truende atferd eller om fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen, skal det legges vekt på om fornærmede var under 14 år.*

Straffen er fengsel i minst 2 år dersom

- a. den seksuelle omgang var samleie, eller*
- b. den skyldige har fremkalt en tilstand som nevnt i første ledd bokstav b for å oppnå seksuell omgang.*

Fengsel inntil 21 år kan idømmes dersom

- a. voldtekten er begått av flere i fellesskap,*
- b. voldtekten er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,*
- c. den skyldige tidligere er straffet etter denne bestemmelsen eller etter § 195, eller*

³⁸ Innst.O.nr.92(1999-2000) pkt.3.1.2

d. den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse. Seksuelt overførbart sykdom og allmennfarlig smittsom sykdom, jf. smittevernloven § 1 – 3 nr. 3 jf. nr. 1, regnes alltid som betydelig skade på legeme eller helse etter denne paragrafen.

Den som ved grov uaktsomhet gjør seg skyldig i voldtekt etter første ledd, straffes med fengsel inntil 5 år. Foreligger omstendigheter som nevnt i tredje ledd, er straffen fengsel inntil 8 år.»

4.2 Lovforarbeider

12 juni 1995 traff Stortinget vedtak der regjeringen ble bedt om å sette i gang en revisjon av seksualforbrytelsene i loven som skulle være i tråd med intensjonene i innstillingen³⁹ fra justiskomiteen som hadde fremmet forslag om å øke straffen for voldtektsforbrytelser.⁴⁰

På bakgrunn av dette, oppnevnte justisdepartementet et utvalg som fikk navnet Seksuallovbruddutvalget.⁴¹ Oppdraget for utvalget var å gå gjennom og fremlegge forslag til endringer i straffelovens seksualforbrytelser.⁴² To av flere hovedpunkter som skulle vurderes og som vi skal forholde oss til i denne oppgaven, var strafferammene rundt voldtekt og om grovt uaktsom voldtekt skulle være straffbart.

4.2.1 Strafferammene og straffenivået

Seksuallovbruddutvalget (heretter utvalget) foreslo ingen forhøyning av minimumstraffen til gjeldende lov, og uttalte at det tidligere hadde vist seg å ha uheldige virkninger ved bruk av høye minstestraffer, og sluttet seg til straffelovkommisjonens delutredning I s. 238-

³⁹ Innst.S.nr.206 (1994-1995)

⁴⁰ NOU 1997:23 pkt.1.1

⁴¹ NOU 1997:23 pkt.1.1

⁴² NOU 1997:23 pkt.1.2

239,⁴³ der det fremkom at høye minimumsstraffer fra tidligere av hadde ført til oppheving av strafferammer til bestemmelsene, og at det hadde tvunget domstolene til å utmåle en straff dem hadde funnet for streng i enkelte tilfeller, og videre hadde ført til at forholdet ble dømt under mildere straffebed.⁴⁴ Her er det tydelig at lovgiver sikter til rettspraksis etter endringsloven av 1927 da minstestrafen for voldtekt til samleie var 3 år.

Utvalget utelukket heller ikke at en forhøyning av lovens minstestraft kunne føre til en økning av antall betingede dom, der erfaringene tidligere hadde vist dette. Og hvis praksis skulle utvikle seg på denne måten, ville dette være uheldig hvis grunnen til betinget dom ble brukt fordi minstestrafen i loven var for streng til å sones fullt ut.

Utvalget mente videre at straffenivået for voldtekt var lavt, og at en forhøyning av strafferammene ville gi et signal til domstolene om å føre en strengere straffutmåling, men fant likevel ikke grunnlag for å øke minstestrafen i loven fordi det allerede var vide strafferammer for voldtekt, og en økning ved strafferammene ville ikke være et egnet middel for å heve straffenivået.⁴⁵

Justisdepartementet⁴⁶ (heretter departementet) sa seg enig med utvalget om at straffutmålingen ved alvorlige voldtektssaker var for lav. Det ble videre uttalt at: «*Kritikken mot straffenivået har vært såpass omfattende og har kommet fra så mange ulike hold, at det kan diskuteres om domstolene her har vært på linje med den alminnelige rettsfølelse*». Videre sluttet departementet seg til utvalgets generelle syn hva gjaldt uttalelsene om strafferammene og straffutmålingen og foreslo dermed ingen forhøyning av lovens gjeldende minstestraft.⁴⁷ Hva gjaldt bruken av betinget dom, uttalte departementet at det delvis kunne benyttes for å gjøre urimelige resultater av minstestrafen mildere, men måtte ikke brukes i den

⁴³ NOU 1997:23 pkt.3.4.2

⁴⁴ NOU 1997:23 pkt.3.4.2

⁴⁵ NOU 1997:23 pkt. 3.4.2

⁴⁶ Ot.prp.nr.28 (1999-2000)

⁴⁷ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.4.6.4

grad at betydningen av minstestrafen uthultes.⁴⁸ Departementet mente at domstolene måtte heve nivået for straffutmålingen i voldtektssaker gjennom sin praksis.⁴⁹

Videre kom departementet med et forslag om å flette regelen i straffeloven § 193 om «*seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen*» inn i voldtektbestemmelsen § 192. Dette var for å gi voldtektsofrene et sterkere rettsvern. Handlinger som ble rammet av bestemmelsen i § 193 var allerede straffbare, men med en lavere strafferamme i forhold til de andre bestemmelsene i straffelovens kapittel om seksualforbrytelser. Videre uttalte departementet at:

*«Ved å ta dem inn i voldtektbestemmelsen får disse overtredelsene en betydelig høyere strafferamme, og det markeres tydelig at samfunnet ser alvorlig på denne type handlinger som kan være like straffverdige som de som tradisjonelt har vært bedømt som voldtekt».*⁵⁰

Stortingets justiskomite (heretter komiteen) mente at straffutmålingen i seksuelle forbrytelser var for lav og at det var ønskelig med en forhøyning av dette. Videre presiserte komiteen at «*[...]hensynene til ofrene og alvoret i forbrytelsen må veie tyngre enn tiltaltes krav på forutsigbarhet og likebehandling i forhold til tidligere domsavsigelser i sammenlignbare saker*». Komiteen forventet at domstolene ville følge opp deres uttalelser. Det ble videre pekt på at voldtekt er en alvorlig forbrytelse og at det var feil å utmåle en mildere straff enn for eksempel økonomiske forbrytelser, når denne type krenkelser var nok så skadelig og straffverdig som økonomiske forbrytelser. Komiteen sa seg vider enig med utvalget og departementet om at strafferammene i loven var vide, og gikk ut fra at domstolene ville ta hele strafferammen i bruk og ikke holde seg for det meste til den nedre grensen av lovens minstestraft ved utmålingen.⁵¹

⁴⁸ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.3.3.4

⁴⁹ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.4.6.4

⁵⁰ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.2.6

⁵¹ Innst.O.nr.92(1999-2000) pkt.3.2.2

Komiteen påpekte videre at det av domstolene forventes at dem tar hensyn til lovgivers synspunkter. Ved at økonomiske forbrytelser dømmes strengere enn overgrepssaker kan tolkes slik at disse forbrytelsene blir fremstilt som mer alvorlige enn overgrep mot personer.⁵²

Komiteens medlemmer fra Kristelig folkeparti, Høyre og Senterpartiet gikk inn for å heve minstestrafen for voldtekt ved samleie fra 1 til 2 år.

Medlemmene fra Fremskrittspartiet fremmet forslag om å heve minstestrafen ytterligere til 3 år. Medlemmene uttalte at ubetinget fengsel for voldtekt lå gjennomsnittlig på 2,14 og 2,54 år i perioden 1989 til 1994, og at denne utmålingen for slike forbrytelser var for lav. At straffutmålingen kun hadde steget noen måneder i de siste tiårene tross uttalelser fra politiske miljøer om at utmålingen burde vært strengere, var det grunn for lovgiverne å gi et klart signal til domstolene om hva som var lovgivers intensjoner, og dette måtte gjøres ved å endre gjeldende rett i den retning at minimumsstraffen ble høyere enn det dommerne gjennomsnittlig hadde utmålt i sine saker.⁵³

Komiteens medlemmer fra arbeiderpartiet mente også at straffutmålingen ved voldtekt var for lav, men foreslo likevel ikke en forhøyning av gjeldende lovs minimumsstraff. Medlemmene mente at domstolene i likhet med lovgiver hadde en oppgave med å sikre en passende straff etter forbrytelsens alvorlighetsgrad, og at domstolene av den grunn måtte skjerpe sin straffutmåling i saker ved voldtekt til samleie.⁵⁴

Tross for at utvalget og departementet ikke gikk inn for å forhøye lovens minstestraft, kom komiteens flertall frem til at den skulle forhøyes fra 1 til 2 år.

⁵² Innst.O.nr.92(1999-2000) pkt.4.6.2

⁵³ Innst.O.nr.92(1999-2000) pkt.4.6.2

⁵⁴ Innst.O.nr.92(1999-2000) pkt.4.6.2

4.2.2 Grovt uaktsom voldtekt

Videre drøftet utvalget spørsmålet om grovt uaktsomt voldtekt burde kriminaliseres. Flertallet fremhevet at kriminalisering av uaktsomt voldtekt ville innebære at overgriperen kunne dømmes for voldtekt hvis han skjønnte at det forelå en risiko for at fornærmede ikke ville samtykke men likevel foretok seg handlingen, og i de tilfeller der overgriperen burde ha skjønnt at offeret ikke samtykket og at han hadde seg selv å bebreide for denne misforståelsen. Det ble videre pekt på av flertallet at graden av bearbeidelse for en grovt uaktsom handling måtte være mindre enn den forsettlig, og at dersom dette skyldkravet skulle gjøres straffbart i loven måtte strafferammen for den uaktsomme handlingen settes ned lavere enn den forsettlig. Etter utvalgets flertall kunne en kriminalisering av grovt uaktsomt voldtekt føre med seg tilfeller av at forsettlig voldtekter ble dømt under uaktsomhetsalternativet fordi dette da var lettere å bevise. Videre argumenterte flertallet med at de ikke hadde «[...] funnet praktiske eksempler eller typetilfeller der det er naturlig å tenke seg at overgriperen bare har handlet grovt uaktsomt – og ikke forsettlig – i forhold til egen adferd.» Flertallet gikk inn for å ikke kriminalisere grovt uaktsomt voldtekt.⁵⁵

Et mindretall av utvalget gikk derimot inn for å kriminalisere grovt uaktsomt voldtekt. I motsetning til flertallet mente mindretallet at det i praksis forekom «[...]mange overgrep hvor gjerningspersonene er mye å bebreide fordi han ikke forstod at den seksuelle omgang var ufrivillig og basert på tvang fra hans side. Dette gjelder ikke minst når overgriperen opptrer slik at offeret blir tilnærmet viljeløst på grunn av angst, avmakt eller handlingslammelse». Det ble videre pekt på at loven ikke ga et godt nok rettsvern for voldtektsofferne og at grovt uaktsomt voldtekt burde kriminaliseres. Videre sa mindretallet seg enig med flertallet om at bearbeidelsen for den grovt uaktsomme handlingen måtte være mindre enn den forsettlig og uttalte at «[...]strafferammen for grovt uaktsomt voldtekt bør være lavere enn for den forsettlig, selv om skadefølgene for offeret kan være like alvorlige».⁵⁶

⁵⁵ NOU 1997:23 pkt. 4.4.4.1

⁵⁶ NOU 1997:23 pkt. 9.3

Departementet var enig med mindretallet i utvalget og foreslo at kriminalisering av grovt uaktsomt voldtekt ble gjort straffbart.⁵⁷

Departementet mente at tanken bak kriminaliseringen var at den seksuelle omgangen skulle være frivillig. Videre ble det uttalt at:

*«Nykriminaliseringen tar først og fremst sikte på å beskytte kvinner mot menn som gjennom vold eller trusler oppnår seksuell omgang på en slik måte at dagens krav til forsett ikke er oppfylt, f.eks. fordi han ikke forstod at det var årsakssammenheng mellom volden og truslene og den seksuelle omgangen. Var det grovt klanderverdig av ham og ikke forstå dette, skal han etter forslaget likevel kunne dømmes etter for grovt uaktsomt voldtekt. Slik hensynsløs atferd anser departementet som så alvorlig og uønsket at den bør være straffbart».*⁵⁸

Videre viste departementet til flertallets uttalelser i utvalget⁵⁹ der det fremkom at grovt uaktsom voldtekt ikke var praktisk og kommenterte følgende til dette: *«Det er vanskelig å si sikkert hvor mange grovt uaktsomme voldtekter man må regne med. Etter departementets syn er enhver grovt uaktsom voldtekt en voldtekt for mye, og en straffebestemmelse vil fylle et behov selv om antallet nye domfellelser i forhold til i dag måtte bli lite».* Videre mente departementet at faren for en nedsubsumering av bestemmelsen ikke var stor nok til at det kunne *«tillegges særlig vekt ved vurderingen»* av å kriminalisere grovt uaktsom voldtekt. Det ble derimot lagt avgjørende vekt på at *«[...]en kriminalisering vil styrke rettsvernet for voldtektsofre uten at det innebærer noen tilsvarende rettssikkerhetsrisiko for gjerningsmannen. Ikke bare forsettlig, men også grovt uaktsomme overgrep er klart straffverdige. Kvinner som blir utsatt for slik hensynsløs atferd som en grovt uaktsom voldtekt vil innebære, har krav på den støtte og beskyttelse som straffeloven gir. En kriminalisering av grovt*

⁵⁷ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.4.2.4

⁵⁸ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.2.6

⁵⁹ NOU 1997:23

*uaktsom voldtekt vil også være et signal om at samfunnet ikke aksepterer denne type handlinger».*⁶⁰

Videre uttalte departementet at grovt uaktsom voldtekt måtte idømmes mildere enn en forsettlig voldtekt, og konkluderte med at en strafferamme på fengsel inntil 5 år ville være passende.⁶¹

Komiteen⁶² uttalte at det var et samfunnsproblem at få saker som gjaldt seksuelle overgrep endte opp med fellende dom, og at dette kunne virke som om rettsvernet for de krenkede var for dårlig. Det kom videre frem i uttalelsene at en forbedring av de krenkedes rettsvern var viktig.⁶³

Flertallet i komiteen støttet seg til departementets uttalelser og gikk inn for å kriminalisere grovt uaktsom voldtekt.

4.3 Høyesterettspraksis

4.3.1 Praksis i forhold til strafferammen og straffenivået

I Rt.2002 side 1288 gjaldt saken straffutmåling for voldtekt til samleie med to kvinner etter straffeloven § 192 første ledd bokstav b, jf. annet ledd bokstav a som oftest blir omtalt som voldtekt i hjelpeløshetstilfeller. De fornærmede var fulle og lå og sov, og var derfor ikke i stand til å hindre voldtekten. Samtlige dommere var enig i en fengselsstraff på 2 år og 6 måneder, men flertallet på 3 dommere gikk inn for å gjøre 1 år av straffen betinget.

⁶⁰ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.4.2.4

⁶¹ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.4.5.4

⁶² Innst.O.nr.92(1999-2000)

⁶³ Innst.O.nr.92(1999-2000)pkt.4.2.2

Flertallet uttalte at samleie med noen som var i hjelpeløstilstand var nå skjerpet gjennom lovendringen, og at ordlyden var klar slik at minstestrafen på 2 år kom til anvendelse. Men etter flertallets mening var ikke dette et hinder for å kunne gjøre noe av straffen betinget, og en av grunnene kunne blant annet være at «[...]det konkrete tilhøvet ligg i det nedre sjiktet av dei omstenda som blir omfatta av minstestrafva», og at der hjelpeløshetstilfellene ikke var fremkalt med det målet å begå et overgrep kunne ligge i den nedre sjikt av straffeskalaen.

Videre mente flertallet at det forelå tvil om hvorvidt det i realiteten var et ønske om at lovens minstestraft ved voldtekt til samleie på 2 år skulle komme til anvendelse ved hjelpeløstifellene, fordi dette ikke var direkte omtalt i lovforarbeidene. Flertallet hadde lagt vekt på uttalelsene fra departementet⁶⁴ om at overgrep i hjelpeløstifeller «kan være like straffverdige» som de tradisjonelle tilfellene av voldtekt, og tolket ordet «kan» dithen at slike overgrep ikke alltid ville være like straffverdige som de tradisjonelle voldtektsituasjonene.

Det kan se ut til at flertallet la for stor vekt på departementets enkeltuttalelser om at straffen i hjelpeløshetstilfellene «kan» være like straffverdig slik at dem dannet seg en oppfatning av at voldtekt i hjelpeløshetstilfeller var mindre alvorlig enn andre type voldtekter. Det kan spørres om denne tolkingen helt var i samsvar med lovgivers forutsetninger.

Mindretallet derimot på 2 dommere mente at det ikke var plass for å anvende betinget dom i den gjeldende sak. Lovteksten i § 192 var klar på at: «[...]alternativene i første ledd bokstav a og b er likestilte i forhold til de handlinger som utløser minstestrafen etter annet ledd». Det ble videre pekt på at det ikke var noe i forarbeidene som kunne gi signaler på at bestemmelsen ikke skulle forstås i samsvar med ordlyden. Mindretallet var ikke enig i at man kunne trekke slutninger av betydning av de enkeltformuleringer i forarbeidene om at de hjelpeløshetstilfellene «kan» være like straffverdig som de tradisjonelle voldtektsituasjonene som flertallet hadde trukket frem. Det ble videre uttalt at formålet med den nye §

⁶⁴ Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt.2.6

192 første og annet ledd var i følge forarbeidene å gjøre kvinner og barns vern mot seksuelle overgrep sterkere. Videre påpekte mindretallet at bruk av minstestraff hadde av erfaring vist uheldige konsekvenser og uttalte følgende:

«Men her hvor lovgiver etter en nærmere vurdering likevel har valgt å fastsette to års minstestraff, må domstolene etter mitt syn følge opp dette, selv om man skulle ha en annen oppfatning om bruken av minstestraff i denne type saker eller om minstestraffens lengde. Innenfor kjerneområdet for § 192 første ledd bokstav b må domstolene da – dersom ett av alternativene i annet ledd er oppfylt – i alminnelighet idømme ubetinget fengsel på minst to år».

Etter mindretallets syn forelå det ikke spesielle omstendigheter i den gjeldende sak som kunne gi grunn til å anvende betinget dom.

Det ser ut til at mindretallets tolkning av lovens ordlyd var i samsvar med lovgivers uttalte forutsetninger, enn det flertallets tolkning viste seg å være. Flertallets uttalelser i denne dommen ble tillagt stor vekt i andre høyesterettsavgjørelser og ble vist i saken inntatt i Rt.2002 side 1295 som ble avsagt samme dag.

I korte trekk gjaldt saken voldtekt til samleie av en kvinne som var beruset og sov. Også i denne dommen var det dissens 3-2, der flertallet kom frem til at 1 år av 2 år og 1 måneds fengselsstraff skulle gjøres betinget, og la vekt på de samme grunnene som flertallet i avgjørelsen inntatt i Rt.2002 side 1288 hadde lagt vekt på.

Det samme går igjen i dommen inntatt i Rt.2005 side 663 som også viste til Rt.2002 side 1288, med dissens 3-2. Domfelte ble dømt til 2 års fengsel for voldtekt av sovende kvinne, der flertallet mente at nesten hele straffen burde gjøres betinget, og kom frem til 90 dagers ubetinget straff og resten betinget.

Saken i korte trekk var den at domfelte og fornærmede hadde hatt frivillig seksuell kontakt før overgrepet, deriblant hadde dem hatt oralsex. Før fornærmede sovnet hadde hun gjort

det klart for domfelte at hun ikke ønsket å ha samleie med han. Da hun lå og sov dro domfelte av trusen på henne og «førte sin penis inn i hennes vagina». I straffutmålingen ble det fra flertallets side lagt vekt på den seksuelle kontakten mellom domfelte og fornærmede før overgrepet hadde skjedd, selv om fornærmede hadde et krav på at hennes ønske om ikke å ha samleie måtte bli respektert. I tillegg ble det lagt vekt på at domfelte hadde avgitt en uforbeholden tilståelse, der det ellers i slike tilfelle ville vært vanskelig å bevise det virkelige hendelsesforløpet.

Her ble altså 1 år og 9 måneder av straffen gjort betinget ved at det i formildende retning ble tillagt stor vekt på domfeltes tilståelse og den forutgående seksuelle kontakten før voldtekten fant sted, og ved dette kan se ut til at hensynene som ligger til grunn for lovens minstestraft om å forsterke rettsvernet for voldtekts ofre ble svekket.

Mindretallet var enig med flertallet om at hendelsesforløpet før overgrepet skjedde og den uforbeholdne tilståelsen fra domfelte tilsa at noe av straffen på 2 år burde gjøres betinget, men la ikke så stor vekt som flertallet gjorde på den forutgående seksuelle kontakten, og uttalte at overgrepet var en grov krenkelse og et tillitsbrudd overfor fornærmede, og mente at 6 måneder av straffen burde gjøres ubetinget.

Det kan spørres om hvorfor ingen av de tre Høyesterettsavgjørelsene - som jeg nå redegjorde for - i sine domsgrunner tok opp til vurdering departementets uttalelser om at betinget dom ikke skulle brukes slik at minstestrafte mistet sitt vesentlige innhold. For det kan se ut til at det akkurat er det som skjedde i disse avgjørelsene. Dette ble derimot tatt opp i Rt.2004 side 39.

Saken gjaldt en mann som ble dømt til fengsel i 2 år og 6 måneder for voldtekt ved samleie av en sovende kvinne. Høyesterett viste til departementets uttalelser om at minstestrafte skulle i utgangspunktet utmåles som en ubetinget straff. Siden det i den gjeldende sak var tale om et gjentakelsestilfelle der domfelte tidligere hadde blitt straffet for voldtekt og vold-

tekstforsøk, måtte det da helt spesielle grunner til for å kunne bruke betinget dom, og slike omstendigheter forelå ikke i dette tilfellet.

Dette kan da se ut til at utfallet også i denne avgjørelsen ville ha blitt betinget dom om det ikke hadde vært et tilfelle av gjentakelse.

Avgjørelsen inntatt i Rt.2003 side 625 gjaldt straffutmåling for overfallsvoldtekt. Hendelsesforløpet i saken i var den at domfelte, etter å ha avsluttet sin jobb på et utested, fikk under kjøring i alkoholpåvirket tilstand øye på fornærmede som da var på vei hjem. Han stanset bilen, dro fornærmede med makt mens han holdt henne foran munnen og kjørte henne bort til et industriområde der han rev av henne klærne, dro i håret hennes og fikk «*ført penis inn i hennes kjede*», til tross for at hun hylte og skrek. Deretter dro han henne videre i en trang gate mellom to hus, la henne i bakken og på ny gjennomførte samleie med henne. Mens dette pågikk fortsatte fornærmede å skrike der domfelte holdt henne for munnen og truet med å drepe henne. Beboerne rundt området ble oppmerksom på situasjonen og fikk tatt hånd om fornærmede, der det ble varslet til politiet som kort tid etter pågrep domfelte.

Ved vurderingen av straffutmålingen tok Høyesterett utgangspunktet i lovgivers uttalelser og tidligere Høyesterettsavgjørelser, og uttalte at målet med en forhøyning av lovens minstestraft fra 1 til 2 år var for at straffenivået i voldtektssaker skulle økes, og da særlig for de mest alvorlige tilfellene. Til ytterligere støtte ble det vist til en avgjørelse inntatt i Rt.2002 side 1701, der Høyesterett i den dommen hadde uttalt at «*konsekvensen av lovendringen må bli en skjerpelse av straffenivået, ut over den gradvise endring som var nedfelt i rettspraksis allerede før lovendringen*». Domfelte ble dømt til 4 års fengsel. Altså 2 år over det som var kravet til lovens minstestraft. Straffutmålingen i denne avgjørelsen ser ut til å være i godt samsvar med lovgivers ønsker om en økning i straffenivået for voldtekt.

Avslutningsvis kan det sies at Høyesterett anså voldtekt til samleie i de hjelpeløstiltellene for å være mindre alvorlig enn voldtekt til samleie der fornærmede ikke var i en hjelpeløstiltellend tilstand. Og på spørsmålet om dette var i samsvar med lovgivers forutsetninger, finner jeg

svaret på dette i uttalelsene til mindretallet i dommen inntatt i Rt.2002 side 1288 som mente at det i følge lovgivers forutsetninger ikke var en riktig oppfatning av førstvoterende. Hva gjelder bruk av betinget dom i disse høyesterettsavgjørelsene ser det ut til at dette ble anvendt i større utstrekning enn det departementet⁶⁵ hadde forutsett.

4.3.2 Praksis i forhold til grovt uaktsom voldtekt

I Rt.2004 side 1553 gjaldt saken straffutmåling ved grovt uaktsom voldtekt. Saken i korte trekk: Domfelte og fornærmede som kjente til hverandre fra før hadde deltatt på et julestevne. Begge var igjen i klubblokalet da stevnet var slutt. Domfelte hadde tatt tak i fornærmede og skjøvet henne inn i jentegarderoben og guttegarderoben. Forholdet bestod av tre overgrep der han dro av fornærmedes bukse og truse, presset henne mot veggen og presset sin penis inn i hennes skjedeåpning og fikk henne til å ta på hans penis. Fornærmede hadde protestert og gjort motstand, men til ingen nytte.

Førstvoterende viste til uttalelsene til departementet⁶⁶ der det fremkom som nevnt at grovt uaktsom voldtekt måtte dømmes mildere enn forsettlig voldtekt, men mente at det i disse uttalelsene ikke var å finne mange holdepunkter for hvordan bedømmelsen av straff ved grovt uaktsom voldtekt burde utmåles.

Aktor i saken anførte at det ikke bør være stor forskjell i straffenivået mellom grovt uaktsom og forsettlig voldtekt, men at det bør være en «*glidende overgang*». Dette var ikke førstvoterende enig i, og uttalte blant annet at lovgivers syn på forholdet mellom grovt uaktsom og forsettlig voldtekt oppfattes som forskjellig og uttalte videre at:

«At de to overtredelsesformer oppfattes som svært forskjellige av lovgiveren, fremgår også av at det ved grovt uaktsom voldtekt ikke er fastsatt noen forhøyet minstestraft når den sek-

⁶⁵ Ot.prp.nr.28

⁶⁶ Ot.prp.nr.28

suelle omgang består i samleie, mens den ved forsettlig overtredelse er fengsel i 2 år, jf. straffeloven § 192 annet ledd. I disse tilfelle vil forskjellen i straff mellom en grovt uaktsom og en forsettlig voldtekt normalt måtte være betydelig».

Det ble uttalt av førstvoterende at straffenivået for grovt uaktsom voldtekt måtte ligge klart lavere enn ved forsettlig voldtekt, også i den gjeldende sak. Her slår altså Høyesterett fast at grovt uaktsom voldtekt skal ligge merkbart lavere enn forsettlig voldtekt. Det ble videre pekt på av førstvoterende at voldtekten i saken objektivt sett ikke var av de alvorligste tilfellene, og kom frem til en fengselsstraff på 8 måneder, hvor 120 dager av straffen ble gjort ubetinget, og resten betinget. Det ble ved straffutmålingen lagt vekt på at domfelte var litt over 18 år på gjerningstidspunktet og var lite moden til alderen, med psykiske problemer i forbindelse med at faren hadde tatt selvmord kort tid før voldtekten fant sted.

Det er uklart hvor på straffutmålingsskalaen lovgiver ønsket at straffen for grovt uaktsom voldtekt skulle ligge på, men det som kan fremstå som urimelig er at domfelte kun skulle sone 120 dager av straffen på 8 måneder.

En annen sak som gjaldt grovt uaktsom voldtekt er inntatt i Rt.2006 side 471. Domfelte og fornærmede hadde hver for seg vært ute på et utested med sine venner. Senere på natten etter masse alkoholinntak møttes domfelte og fornærmede uten at dem kjente til hverandre. Fornærmede var blitt så beruset at hennes venninner mente at hun burde kjøres hjem til den ene venninnen som fornærmede skulle overnatte hos. Domfelte tilbydde kyss og fikk en slektning av han som var edru til å kjøre han, en kompis av ham, fornærmede og hennes venninne hjem. Fornærmedes venninne hjalp henne inn i huset og la henne i sengen med klærne på, og deretter låste døren etter seg og dro tilbake til sentrum. I mellomtiden hadde domfelte fått låne et kondom av kameraten, gått ut av bilen og gjemt seg bak garasjen. Da alle andre var dratt, gikk domfelte inn i huset gjennom et åpent vindu, kledde av fornærmede, påførte kondomet og hadde samleie med henne. Da kondomet sprakk tok han det av seg og fikk sædutløsning mot hennes mage og kjønnsorgan. Forholdet ble senere oppdaget da venninnen kom hjem.

Førstvoterende uttalte at straffen for grovt uaktsom voldtekt skulle klart ligge under straffen for forsettlig voldtekt, og viste til dommen inntatt i Rt.2004 side 1553, som ble behandlet ovenfor. Førstvoterende vurderte videre graden av uaktsomheten og uttalte:

«Det som bebreides A, er at han ikke forstod at B var så beruset at hun ikke var i stand til å motsette seg samleiet. Jeg må her legge til grunn at han må ha oppfattet at årsaken til at B ble kjørt hjem, var at hun åpenbart var så sterkt beruset at hun måtte i seng. I betraktning av at hun ikke på noe tidspunkt hadde gitt uttrykk for noe ønske om seksuell kontakt med han, og hele tiden forholdt seg passiv til hans tilnærmelser, mener jeg han er forholdsvis sterkt å klandre for dette». Straffen ble satt til fengsel i 9 måneder.

Jeg mener det kan fremstå som merkelig at domfelte i dette tilfellet i denne avgjørelsen ikke ble dømt for forsettlig voldtekt. Som tidligere nevnt var utvalget⁶⁷ i mot å kriminalisere grovt uaktsom voldtekt og mente at det ville føre til at forsettlig voldtekt ble dømt under uaktsomhetsalternativet. Kanskje denne avgjørelsen illustrerer akkurat dette.

I Rt.2006 side 513 ble en mann dømt for grovt uaktsom voldtekt. Hendelsesforløpet var den: En lørdagsnatt var domfelte på et utested sammen med en kamerat hvor han traff fornærmede som han kjente fra før. Da stedet stengte dro disse tre, sammen med en annen kvinne hjem til domfeltes venn på nachspiel. Den andre kvinnen forlot selskapet og fornærmede ble igjen alene sammen med domfelte og hans venn. Domfelte og fornærmede var begge beruset og det var en del flørt mellom disse to. Senere ringte fornærmede en venninne og ga uttrykk for at hun ikke hadde det så bra og at hun ville hjem. Kort tid etter i forbindelse med at fornærmede ville forlate stedet, tok domfeltes venn tak i henne hvor han holdt henne fast og slo henne i ansiktet med flat hånd et par ganger. Fornærmede ga opp all motstand og ble ført inn på soverommet der domfelte også befant seg. Av frykt for at hun igjen skulle bli utsatt for vold satte hun seg ikke til motverge. Domfeltes venn fikk fornær-

⁶⁷ NOU 1997:23

mede til å suge hans penis og hadde oralsex med henne. Deretter hadde han vaginalt samleie med henne og fikk sædavgang på hennes overkropp. Etter dette fikk domfelte fornærmede til å suge hans penis til han fikk sædavgang, og deretter hadde han vaginalt samleie med henne hvor han ikke fikk sædavgang. Da fornærmede senere satt på toalettet, kom domfelte inn og fikk henne til å suge hans penis igjen. Etter toalettbesøket så fornærmede en mulighet til å rømme vekk fra stedet og løp ut i gaten kun iført et håndkle og uten å ta med seg sine eiendeler.

Førstvoterende refererte til tingrettens domsgrunner der det var kommet frem at grunnen til det vaginale samleiet mellom domfelte og fornærmede var at hun var redd for at domfeltes venn på ny ville ha sex med henne, og at hun derfor satte seg «over skrevs» på domfelte med hans penis i hennes vagina. Lagmannsretten hadde uttalt at domfeltes forhold var grovt uaktsom ved at han burde ha forstått at fornærmede ikke hadde frivillig seksuell omgang med han.

Førstvoterende viste videre til Rt.2004 side 1553, og la til grunn det som ble uttalt der om at «*det alminnelige straffnivået for den grovt uaktsomme voldtekt må ligge markant lavere enn ved forsettlig voldtekt*». Det ble videre uttalt at det forelå lite praksis fra Høyesterett som ga direkte veiledning for straffutmålingen ved grovt uaktsom voldtekt. Det ble tatt i betraktning at forholdet i saken dreiet seg om et grovt forhold som var kvalifisert klanderverdigg. Førstvoterende slo fast at det «*riktige utgangspunkt vil være ubetinget fengsel i 10 måneder*». Siden det i den konkrete saken hadde gått 3 år siden voldtekten fant sted uten at dette var å bebreide den domfelte for, ble det gjort fradrag på 2 måneder, og straffen ble satt ned til 8 måneder. For grovt uaktsom voldtekt slår altså Høyesterett her fast en 10 måneders ubetinget fengsel som det ordinære straffnivået.

Som nevnt tidligere mente utvalget⁶⁸ at dem ikke hadde funnet praktiske eksempler på tilfeller der forbryteren kunne handle grovt uaktsomt. Men ut fra de høyesterettsavgjørelsene

⁶⁸ NOU 1997:23

vi nå gikk gjennom ser det ut til at det har vært nødvendig med å kriminalisere grovt uaktsom voldtekt. Det kan spørres om straffutmålingen i disse sakene har vært i samsvar med lovgivers ønsker, men som nevnt var det lite veiledning å hente i forarbeidene som kunne gi et mer presist svar på hvor straffenivået for grovt uaktsom voldtekt burde ligge, og det kan se ut til at lovgiver til en viss grad hadde gitt domstolene den oppgaven å avgjøre det.

5 ET ROP OM HØYERE STRAFFENIVÅ

Da daværende justisminister Knut Storberget la frem forslag til ny straffelov der et av målene var å skjerpe straffen for voldtekt, tok regjeringen i bruk nye virkemidler i proposisjonen⁶⁹ der det ble vist til konkrete Høyesterettsavgjørelser for derved å angi konkret hva straffutmålingen for disse tilfellene skulle være. Flere dommere reagerte og mente at Knut Storberget ved denne fremgangsmåten påtok seg et ansvarsområde som tilhørte dommerne.⁷⁰ Til Aftenposten datert 20.12.2008 sa Knut Storberget at valg av ny strategi var fordi han var utålmodig, og uttalte følgende:

«Det vil ta for lang tid, synes jeg, hvis vi ikke gir tydelige signaler». Videre sa han: «Vi tar domstolene på alvor og trekker derfor inn rettspraksis i lovarbeidet. Vi kan ikke fortsette å sende signaler om straff gjennom budsjettmerknader[...]». Han mente at «det nye grepet» ikke stod for at han var misfornøyd med domstolene, og at så lenge lovgiverne var tydelige ville domstolene følge dette opp.⁷¹

Den spesielle delen av nye straffeloven 20. mai 2005 nr.28 ble slutført av Stortinget ved lov 19. juni 2009 nr. 74. Det er forarbeidene til denne loven (heretter omtalt som 2009-loven) som skal behandles under punkt 5.1. Dette fordi uttalelsene i disse forarbeidene i

⁶⁹ Ot.prp.nr.22 (2008-2009)

⁷⁰ Aftenposten 20.12.2008

⁷¹ Aftenposten 20.12.2008

forbindelse med straffnivået for voldtekt ga klart uttrykk for at motivene her også skulle gjelde for straffeloven av 1902.

5.1 Signaler fra lovgiver

Soria Moria- erklæringen er det som ligger til grunn for samarbeidet mellom regjeringspartiene, hvor de kommer til en enighet om hva slags politikk dem vil føre. I denne erklæringen uttalte regjeringen at den i forbindelse med forebygging av kriminalitet ville iverksette strengere straff for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd.⁷² Videre ga den uttrykk for at en ville få opp straffnivået for voldtekt.⁷³ På bakgrunn av denne erklæringen ble det i siste delproposisjon⁷⁴ til straffeloven av 2005 som er blitt vedtatt men fortsatt ikke trådt i kraft, gitt retningslinjer på nye og høyere normalstraffnivåer.⁷⁵ Normalstraffnivå vil si straffnivået i saker hvor det hverken foreligger skjerpende eller formildende omstendigheter som kan forhøye eller nedsette straffen i forhold til normalstraffnivået.⁷⁶

I proposisjonen⁷⁷ som bidrog til å sette Soria Moria- erklæringen ut i live, mente departementet at det i stor grad var nødvendig å skjerpe straffnivået i voldtektssaker og i saker om seksuelle overgrep mot barn.⁷⁸ Videre i proposisjonen under bemerkningene om skjerping av straffen for voldslovbrudd uttalte departementet følgende:

«Selv om forslaget her knytter seg til straffeloven 2005, gjør departementets oppfatninger om behov for skjerping av straffen seg tilsvarende gjeldende for utmåling av straff innenfor de strafferammer som følger av straffeloven 1902. Departementet ønsker derfor at lovgive-

⁷² Prop.97 L (2009-2010) pkt.1 s.5

⁷³ Prop.97 L (2009-2010)pkt.5.1.2.1 s.16

⁷⁴ Ot.prp.nr.22 (2008-2009)

⁷⁵ Prop.97 L (2009-2010) pkt.2 s.7

⁷⁶ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.3 s.19

⁷⁷ Ot.prp.nr.22 (2008-2009)

⁷⁸ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) pkt.1 s.14

*rens signaler om straffskjerping i forslaget her følges opp før straffeloven 2005 har trådt i kraft, og eventuelt slik at det skjer en gradvis oppjustering. Tilsvarende gjelder for de øvrige forslag om straffskjerping i forslaget her».*⁷⁹

Stortinget ga klart uttrykk for at de angitte normalstraffnivåene i proposisjonen til 2005 loven skulle komme til anvendelse også for straffeloven av 1902, og at disse skulle gjelde straks.⁸⁰

I innstillingen⁸¹ fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 2005 var det et ønske om at straffenivået for blant annet voldtekt måtte ha en vesentlig økning. Justiskomiteen sluttet seg til forslagene i proposisjonen⁸² og uttalte følgende:

*«Komiteen understreker at straffenivået skal skjerpes i forhold til bl. a grov vold, drap voldtekter og seksuelle overgrep[...]. Komiteen viser til de tydelige signaler som gis i form av økte strafferammer, heving av minstestrafen og ikke minst at proposisjonen går gjennom konkrete, utvalgte rettsavgjørelser. Komiteen slutter seg til denne måten å sende signaler til domstolen på for å heve straffenivået. Komiteen understreker at høyere straffenivå skal ta til å gjelde straks».*⁸³

Det lovgiveren altså her krevde var at domstolene skulle øke straffenivået i sine saker innenfor de strafferammene som allerede var fastsatt i straffeloven av 1902. Hvordan Høyesterett forholdt seg til disse uttalelsene skal vi nå se på under punkt 5.2.

5.2 Storkammeravgjørelse- Rt.2009 side 1412

⁷⁹ Ot.prp.nr.22 (2008-2009)pkt.6.3.4.3 s.178

⁸⁰ Prop.97 L (2009-2010) pkt.1

⁸¹ Innst.O.nr.73(2008-2009)

⁸² Jf. Fotnote nr.79

⁸³ Innst.O.nr.73(2008-2009) pkt.1.2 s.6

I storkammeravgjørelse inntatt i Rt.2009 side 1412, gjaldt saken straffutmåling ved overtreddelse av straffeloven § 195 som kommer til anvendelse ved seksuell omgang med barn under 14 år. Selv om den gjeldende sak ikke rammes av straffeloven § 192 er den likevel relevant for denne oppgaven der strafferammene i §§ 192 og 195 var like både før og etter lovendringen av 2010, og der denne saken vil belyse hvordan Høyesterett forholdt seg til lovgivers uttalelser.

At saken behandles i storkammer vil si at domstolen blir satt med et større antall dommere- 11 dommere- enn ordinært, når saken er av særlig viktighet.⁸⁴

Saken i korte trekk var at domfelte hadde hatt seksuell omgang med egen datter som var under 14 år. Domfelte anket lagmannsrettens dom på 2 år, og fikk i Høyesterett redusert straffen ned til 1 år og 9 måneder.

Flertallet i dommen startet først med å vise til fremgangsmåten lovgivernes hadde brukt i forarbeidene til 2009-loven, og rettet kritikk mot dette og uttalte videre at: *«Ved å gå frem på denne måten har lovgiverne gått langt i å gi til dels detaljerte retningslinjer for straffutmålingen i lovforarbeidene»*, men slo likevel fast at når straffeloven av 2005 trår i kraft *«så plikter domstolene å legge til grunn et straffenivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider»*.

Da saken kom opp for domstolene var 2009-loven allerede vedtatt, men forbrytelsen var begått før denne vedtakelsen.

Spørsmålet for Høyesterett var dermed om uttalelsene i forarbeidene til 2009-loven om skjerpelser i straffenivået skulle få betydning for straffutmålingen for handlinger som var begått før denne loven var blitt vedtatt.

⁸⁴ Domstoloven § 5

Flertallet viste til Grunnloven § 97 og europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 7 som forbyr at lover gis tilbakevirkende kraft. Det ble uttalt at Grunnloven § 97 bidro til å skape «*forutberegnelighet, trygghet og rettssikkerhet*» for folket, og at det på strafferettens område var disse hensynene som slo seg ut, og mente derfor at lovgivers uttalelser om skjerpelser i straffenivået ikke kunne tillegges vekt for lovbrudd som var begått før loven var blitt vedtatt. Til ytterlige støtte for sin argumentasjon viste flertallet til avgjørelsen inntatt i Rt.2001 side 1674 som hadde vist til en uttalelse i Andenæs/Bratholm, spesiell strafferett, Oslo 1996 side 118-119: «*Når loven ikke kan skjerpe straffen med tilbakevirkende kraft, bør lovgiveren heller ikke kunne gjøre det ved motivuttalelsene*».

Her slår altså Høyesterett fast at så lenge 2009-loven ikke var blitt vedtatt kunne ikke uttalelsene i forarbeidene til denne få betydning for straffutmålingen for handlinger som var begått før vedtakelsen.

Videre mente førstvoterende at de hensynene som lå bak Grunnloven § 97 og EMK art.7 ikke gjorde seg like sterkt gjeldende for lovbrudd som var begått mellom vedtakelsen og ikraftsettingen av loven. For denne mellomperioden mente flertallet at straffenivået gradvis kunne økes. Her ble det altså slått fast at frem til den nye straffeloven av 2005 trår i kraft, kunne straffen økes gradvis.

Mindretallet på 1 dommer kom frem til et annet resultat enn flertallet, og hadde et annet syn på fra når lovgivers uttalelser om straffenivået skulle gis virkning.

Mindretallet uttalte at straffutmålingen bygget på et sammensatt skjønn, hvor allmenne retts- og verdioppfatninger i samfunnet måtte tillegges vekt. Og i forbindelse med dette ville forarbeidene til 2009-loven kunne fungere som et «*autoritativt uttrykk for den alminnelige rettsfølelse*» ved at lovgivers uttalelser ga uttrykk for politiske eller verdimeslige vurderinger. Videre mente mindretallet at slike uttalelser måtte vektlegges også ved anvendelse av straffeloven 1902.

I forhold til problemstillingen i saken uttalte mindretallet at: «Det syn på straffnivå som kommer til uttrykk i forarbeidene til lovendringen i 2009, har lovgiverne ikke dannet seg «over natten», men[...]samsvarer med det syn lovgiverne har gitt uttrykk for flere ganger i løpet av de siste ti årene», og mente videre at det ikke ville oppstå spørsmål om tilbakevirkning ved at en skjerpet straffnivået innenfor de strafferammene som allerede gjaldt. Det ble uttalt følgende:

«Det er imidlertid sikker rett at den beskyttelse som disse bestemmelsene gir mot straffskjerpelse, er knyttet til strafferammene, og ikke til det straffnivå som måtte være etablert. Bestemmelsene er derfor ikke til hinder for at domstolene innenfor de fastsatte strafferammer skjerper straffnivået. Domstolene pådømmer bare handlinger som er begått, og når domstolene skjerper straffnivået, skjer det således alltid med tilbakevirkende kraft».

Videre mente mindretallet at ved å skjerpe straffnivået innenfor de gjeldende strafferammene, kom ikke hensynet til forutberegnelighet til syne. Det ble uttalt følgende:

«Jeg kan heller ikke se at det er noe legitimt behov for å beskytte lovbrøyttere mot straffskjerpelser innenfor de strafferammer som lovgiverne har fastsatt. Det er ikke vanlig at den som har tenkt å begå en voldsforbrytelse eller et seksuallovbrudd, først undersøker hvilket straffnivå som følger av Høyesteretts praksis, og ved forøvelsen av den straffbare handling innretter seg etter dette. Og i den utstrekning dette skulle forekomme, er det en innrettelse som jeg finner lite beskyttelsesverdige».

Med dette mente mindretallet at uttalelsene i forarbeidene til 2009-loven om skjerpelser i straffnivået, skulle få betydning for straffutmålingen for handlinger som skulle dømmes etter straffeloven av 1902.

Det er klart at mindretallet - på en dommer- delte samme syn som lovgiver, men som vi ser var flertallet lite tilbøyelig med å følge disse signalene fra lovgiver.

Grunnen til at straffeloven av 2005 fortsatt ikke er trådt i kraft er fordi politiets datasystemer må gå gjennom en betydelig oppgradering som kan ta for lang tid.

6 RETTSTILSTANDEN I DAG- LOVENDRINGEN 2010

6.1 Lovgivers hensikt

Justisdepartementet⁸⁵ igangsatte arbeidet med forslag om endringer i straffeloven for blant annet seksualforbrytelser. Departementet mente at det var behov for endringer i straffeloven 1902 og uttalte følgende: «*For å bringe straffnivåene for de aktuelle lovbruddene på ønskede nivåer så raskt som mulig, foreslår departementet at straffeloven 1902 endres og at endringene trer i kraft straks, slik at høyere normalstraffnivåer kan etableres nå*».⁸⁶ Videre presiserte departementet at dem hadde valgt samme fremgangsmåte som i siste delproposisjon⁸⁷ til straffeloven 2005 ved å gå gjennom utvalgte høyesterettsavgjørelser for så å angi hvilken straff som skulle utmåles for disse tilfellene.⁸⁸

Før jeg behandler departementets uttalelser om strafferammene og straffnivået for voldtekt, skal vi først under punkt 6.1.1 se hvilke bemerkninger departementet hadde til storkammeravgjørelsen inntatt i Rt.2009 side 1412 som vi nettopp gikk gjennom.

6.1.1 Lovgivers bemerkninger til storkammeravgjørelsen- Rt.2009 side 1412

⁸⁵ Prop.97 L (2009-2010)

⁸⁶ Prop.97 L (2009-2010) pkt.1 s.5

⁸⁷ Jf. Fotnote nr.88

⁸⁸ Prop.97 L (2009-2010) pkt.1 s.6

Justisdepartementet⁸⁹ uttalte at forbrytelser som var begått etter at den nye endringsloven til straffeloven av 1902 var trådt i kraft, ville de nye normalstraffenivåene «gjelde fullt ut og med umiddelbar effekt» i samsvar med Høyesteretts oppfatning i storkammeravgjørelsen inntatt i Rt.2009 side 1412,⁹⁰ der det som tidligere nevnt kom frem at domstolene var pliktig til å legge til grunn lovgivers uttalelser om forhøyede straffenivå når straffeloven av 2005 var trådt i kraft. Videre viste departementet til flertallets uttalelser i denne avgjørelsen der det fremkom at forarbeidene til 2009-loven ikke kunne få betydning for straffutmålingen for handlinger som skulle dømmes etter straffeloven 1902, og hvor dem hadde lagt vekt på forutberegnelighet og tatt inn hensynene bak Grunnloven § 97 og EMK artikkel 7 om forbudet mot tilbakevirkning. Til dette uttalte departementet følgende:

*«Selv om forutberegnelighet for borgerne står sterkt på strafferettens område, har departementet vanskelig for å se at dette og andre hensyn bak Grunnloven § 97 og EMK artikkel 7 i særlig grad bør begrense adgangen til å skjerpe straffen innenfor gjeldende strafferammer. Kravet til forutberegnelighet på strafferettens område knytter seg i hovedsak til grensene for den straffbare atferd (kriminaliseringen) og til den straff lovbrøyteren etter loven risikerer ved overtredelse av et straffebud (strafferammen). Etter departementets oppfatning er det lite beskyttelsesverdig og lite praktisk å tale om forutberegnelighet når domstolene fastlegger normalstraffnivåer for ulike lovbruddskategorier».*⁹¹

Departementet var enig med mindretallet i storkammeravgjørelsen om at det ikke var vanlig at den som hadde tenkt å begå en seksualforbrytelse, på forhånd undersøkte Høyesterettspraksis på gjeldende område for så å innrettet seg etter dette. Og var videre enig med mindretallet om at i det tilfelle dette skulle forekomme, var det en handling det var lite grunn til å beskytte.⁹²

⁸⁹ Prop.97 L (2009-2010)

⁹⁰ Prop.97 L (2009-2010) pkt.4.3 s.11

⁹¹ Prop.97 L (2009-2010) pkt.4.3 s.11

⁹² Jf. fotnote nr.99

Videre uttalte departementet at spørsmålet om tilbakevirkning ikke gjorde seg gjeldende for de tilfeller der straffskjerpelsen ble foretatt innenfor de strafferammene som allerede forelå på handlingstidspunktet. Departementet var av den oppfatning at det forelå forskjell mellom «*straffskjerpning ved lovendring med tilbakevirkende kraft og straffskjerpning innenfor gjeldende strafferammer*». Det ble vist til forskjellen slik at det i det første tilfellet «*vil lovbruddet pådømmes etter nyere og strengere straffebestemmelser enn dem som gjaldt på handlingstidspunktet*», og at dette ikke var tilfellet i en straffskjerpning innenfor de strafferammene som allerede forelå. At lovgiver ønsket høyere straffenivå innenfor de gjeldende strafferammene, tilsa ikke at domstolene hadde fått «*nye og utvidede fullmakter til å fastsette strengere straff for lovbruddet*», men derimot at «*straffutmålingen skjer innenfor den fullmakt lovgiver tidligere har gitt domstolene, også til å skjerpe straffenivået hvis omstendighetene tilsier det*».⁹³

Når en type forbrytelse har økt i en kort periode, eller det har vist seg at virkningen av skaden på offeret er dokumentert å være mer omfattende enn det tidligere var antatt, og straffenivået skjerpes på bakgrunn av dette, mente departementet at spørsmålet om tilbakevirkning da ikke gjorde seg gjeldende i et slikt tilfelle.⁹⁴

Vi ser hvordan «ballen» blir kastet frem og tilbake mellom lovgiver og Høyesterett når det oppstår uenighet mellom dem på et rettsområde. Lovgiverne gjennom uttalelser i forarbeidene og Høyesterett gjennom uttalelser i sakene sine. På denne måten ser vi at dem sammen utvikler og endrer rettsregler, for eksempel ved at lovgiver nå måtte foreta nye endringer i straffeloven 1902 fordi høyesterett i storkammeravgjørelsen⁹⁵ ikke ville innrette seg etter lovgivers uttalelser til 2009-loven. Ved fremstillingen av oppgaven frem til nå kan vi også se at det ikke bare er Høyesterett som har fulgt opp lovgivers ønsker, også lovgiver har fulgt opp Høyesteretts signaler til en viss grad. Dette har blant annet vist seg ved at

⁹³ Prop.97 L (2009-2010) pkt. 4.3 s.11

⁹⁴ Prop.97 L (2009-2010) pkt.4.3 s.12

⁹⁵ Rt.2009 s.1412

lovgiver i 1963 foretok en endring i straffeloven § 192 på grunn av den utbredte kritikken fra Høyesterett om at lovens minstestraft var for høy, jf. punkt 3.2 i oppgaven.

6.1.2 Strafferammene og straffenivået

Departementet⁹⁶ slo fast at straffenivået for voldtekt lå i nedre sjikt av strafferammene, men at straffenivået likevel generelt var blitt strengere gjennom de siste årene.⁹⁷ Videre ble det uttalt at «*straffenivået må reflektere at voldtekt er en av de mest alvorlige forbrytelsene mot en persons fysiske, psykiske og seksuelle integritet, og vil som oftest ha dyptgripende skadevirkninger og medføre reduksjon i livskvalitet for den som rammes*», og mente at dette var gjeldende for alle kategorier innenfor voldtekt.⁹⁸

Da departementet gikk gjennom noen utvalgte avgjørelser fra Høyesterett, viste det seg at straffenivået for en «*vanlig*» voldtekt etter straffeloven § 192 første ledd bokstav a som rammer den som skaffer seg seksuell omgang med trussel eller vold, tydet på å ligge på en fengselsstraff på rundt 2 år og 8-9 måneder. I disse forholdene forelå det ikke formildende omstendigheter. Av skjerpede omstendigheter, hadde Høyesterett fremhevet tilfeller av der fornærmede hadde blitt påført betydelig med smerter, vold og der voldtekten var begått på en særlig krenkende måte.⁹⁹

Departementet mente at voldtekter som ble dømt etter straffeloven § 192 første ledd bokstav b- hjelpesløstifellene- fikk utmålt en betydelig lavere straff enn det som var tilfelle for bokstav a, og at det var nødvendig å heve straffenivået for tilfeller av bokstav b. Departementet påpekte at i flere Høyesterettsavgjørelser hadde voldtekter etter første ledd bokstav b blitt omtalt som voldtekter «*i nedre sjikt*», der også flere av disse avgjørelsene var blitt

⁹⁶ Prop.97 L (2009-2010)

⁹⁷ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.1 s.13

⁹⁸ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.1 s.17

⁹⁹ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.1 s.17

gjort om til betinget dom. Videre uttalte departementet at forbrytelser mot voldtekt hadde høye strafferammer i loven og gikk helt opp til 21 år, og mente at *«det faktiske straffenivået for voldtekt er ikke i tilstrekkelig grad i samsvar med vurderingen av straffverdighet som strafferammene gir uttrykk for»*. Videre ble det uttalt følgende:

«Voldtektbestemmelsen verner ikke bare den enkeltes psykiske integritet, men retter seg mot svært alvorlige krenkelser av den fysiske integritet og personers mest intime sfære. Straffenivået for voldtekt bør derfor heves slik at det samsvarer bedre med straffenivået for andre sammenlignbare overtredelser som krenker enkeltindividets fysiske integritet».¹⁰⁰

Departementet mente at for å forstå bedre hvor alvorlig en voldtektsforbrytelse var, og for at straffenivået i disse forbrytelsene skulle stå i et rimeligere forhold til andre forbrytelser som *«beskytter den enkeltes fysiske integritet»*, var det nødvendig med en betydelig skjerping i straffenivået.¹⁰¹

Departementet foreslo at minstestrafen for voldtekt etter straffeloven § 192 skulle heves fra 2 til 3 år. For forholdet mellom minstestrafen og normalstraffenivået viste departementet til uttalelsene i justiskomiteens innstillinger¹⁰² der det ble sagt følgende:

«Komiteen har merket seg at departementet mener at en minstestraff gjerne er fastsatt for å reflektere straffenivået for de såkalte ordinære overtredelser av straffebudet. Komiteen vil presisere at når lovgiver fastsetter en minstestraff, gjøres det fordi ingen handling som omfattes av gjerningsbeskrivelsen i straffebudet skal straffes under det gitte minimum. Dette må forstås slik at det kun er de minst alvorlige handlinger som omfattes av gjerningsbeskrivelsen, som skal ilegges minstestrafen».¹⁰³

¹⁰⁰ Jf. Fotnote nr.101

¹⁰¹ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.1 s.18

¹⁰² Innst.O.nr.72 (2004-2005)

¹⁰³ Innst.O.nr.72 (2004-2005)s.29

Departementet la disse uttalelsene til grunn og uttalte følgende: «*Minstestrafen på fengsel i 3 år vil være straffen for «de mildere» formene for voldtekt. Normalstraffnivået for voldtekt, uten særlig formildende eller skjerpene omstendigheter, må da være betydelig høyere*». ¹⁰⁴ Lovgiver mener altså her at det må foreligge formildende omstendigheter for at lovens minstestraft på 3 år skal komme til anvendelse.

Ved å gå gjennom utvalgte Høyesterettsavgjørelser, uttalte departementet at meningen med en slik fremgangsmåte ikke var for å gjøre straffutmålingen «*statisk eller skjematisk*». Straffenivået skulle fortsatt utmåles etter en grundig vurdering ut fra de forholdene som gjorde seg gjeldende i den enkelte sak, og der skjerpene eller formildende omstendigheter kunne gjøre det mulig at straffen ble utmålt over eller under normalstraffenivået. Det ble videre uttalt følgende:

«Departementets angivelse av straffenivået er heller ikke ment å begrense utviklingen i straffenivået i tid. Også etter ikraftsetting av lovforslaget her, vil det kunne være behov for justeringer av straffenivået for å reflektere den til enhver tid rådende oppfatning av hva som er riktig straff». ¹⁰⁵

Departementet mente at normalstraffenivået for voldtekt som reguleres etter lovens minstestraft - altså voldtekt til samleie- ikke burde straffes mildere enn 4 år med fengsel. Og som eksempel på tilfeller som ville være omfattet av normalstraffenivået ble det vist til avgjørelsene inntatt i Rt.2008 side 890 og Rt.2002 side 1295.

I den første saken gjaldt forholdet en mann som ble dømt til fengsel i 2 år og 8 måneder etter straffeloven § 192 første ledd bokstav a, og annet ledd bokstav a for å ha voldtatt en ung jente på 16 år og 3 måneder, der voldtekten var samleie. Domfelte hadde lurt fornærmede inn i sin lugar i en bovogn der hun ble «*brutalt dyttet/skubbet ned i sengen, holdt fast*

¹⁰⁴ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.2 s.19

¹⁰⁵ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.3 s.19

og kledd naken med makt».¹⁰⁶ Den andre saken inntatt i Rt.2002 side 1295 er allerede behandlet ovenfor og jeg viser derfor til punkt 4.3.1 i oppgaven.

Videre mente departementet at normalstraffenivået for voldtekt som var omfattet av minstestrafpen skulle være den samme om forholdet kom inn under straffeloven § 192 første ledd bokstav a, b eller c, og at dette burde også vise seg ved straffutmålingen. For alvorlige forbrytelser som voldtekt var utgangspunktet at hele straffen skulle være ubetinget. Betinget dom skulle bare anvendes når det forelå formildende omstendigheter. Hva gjaldt bruken av betinget dom i de hjelpesløstiltfellene, burde dette begrenses i «forhold til dagens praksis» og viste dermed til saksforholdene inntatt i Rt.2002 side 1295 og Rt.2002 side 1288 som eksempler.¹⁰⁷ Disse avgjørelsene er behandlet ovenfor, og jeg viser derfor til punkt 4.1.3 i oppgaven.

For de tilfeller der skjerpene omstendigheter gjorde seg gjeldende, mente departementet at straffen ikke burde være mildere enn fengsel i 6 år. Som eksempel på slike forhold ble det vist til avgjørelsene inntatt i Rt.2003 side 625 og Rt.2006 side 828. Den første saken gjaldt et grovt tilfelle av overfallsvoldtekt der domfelte ble dømt til 4 års fengsel. Også denne avgjørelsen er behandlet tidligere og jeg viser derfor til punkt 4.1.3 i oppgaven. Den andre saken gjaldt en krenkende, langvarig og brutal voldtekt av samboer. Domfelte hadde også tidligere blitt dømt for voldtekt i svensk domstol, og til dette mente departementet at straffen på 6 års fengsel ikke var medregnet for gjentakelsestiltfeller.

Videre uttalte departementet at det i straffutmålingen skulle tillegges stor vekt at voldtekten var begått mot en mindreårig, og viste til saksforholdet i avgjørelsen inntatt i Rt.2003 side 740 som gjaldt voldtekt av en 14 år og 11 måneder gammel jente. I denne saken ble det i domsgrunnen uttalt at det var et tilfelle av en graverende voldtekt, særlig fordi fornærmede

¹⁰⁶ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.3 s.19

¹⁰⁷ Jf. fotnote nr. 107

var ung, og fordi det var et overgrep som varte lenge. For tilfeller av slike voldtekter mente departementet at straffen ikke skulle være mildere enn 5 år.¹⁰⁸

For voldtekter som skulle dømmes etter straffeloven § 192 tredje ledd bokstav a, b eller c og som var omfattet av minstestrafen, mente departementet at normalstraffenivået burde ligge på minst 5 års fengsel.

Departementet uttalte videre at en forhøyning av straffenivået i saker som var omfattet av minstestrafen, måtte også få samme betydning for voldtekter til seksuell omgang som ikke var omfattet av minstestrafen. Skille i straffenivået måtte altså ikke være merkbart stort mellom voldtekt til samleie og voldtekt som ikke hadde ført til samleie, og dette hadde heller ikke vist seg å være tilfelle i rettspraksis. Departementet presiserte videre at voldtekt til seksuell omgang i hjelpeløshetstilfellene etter § 192 første ledd bokstav b som ikke omfattes av minstestrafen, ble dømt mildere enn voldtekt til seksuell omgang etter bokstav a som ikke var omfattet av minstestrafen, og var klar på sin uttalelse om at det ikke skulle være noe forskjell i normalstraffenivået etter bokstav a, b eller c.¹⁰⁹

Videre hva gjaldt formildende eller skjerpene omstendigheter uttalte departementet at det var både slått fast i lovforarbeidene og i rettspraksis at voldtekt av tidligere samlivspartner ikke kunne tillegges vekt i formildende retning. Videre sa departementet følgende:

*«Departementet vil videre peke på at dersom det ikke er brukt mer vold enn det minimum som kreves etter voldtektbestemmelsen, kan det ikke være formildende og det kan ikke gi grunnlag for å anse forholdet for å være i nedre sjikt av bestemmelsen. Vold utover det som kreves etter voldtektbestemmelsen, for eksempel påføring av skade, skal anses straffskjerpene...».*¹¹⁰

¹⁰⁸ Jf. fotnote nr.107

¹⁰⁹ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.3 s.20

¹¹⁰ Prop.97 L (2009-2010) pkt.5.1.2.3 s.20-21

6.2 Høyesterettsavgjørelser i forhold til lovforarbeidene

Som det fremkom av departementets¹¹¹ uttalelser mente den at straffnivået for voldtekt ved tilfeller av skjerpene omstendigheter ikke skulle ha en fengselsstraff på under 6 år. Og at tidligere samliv ikke skulle tillegges vekt i formildende retning. En illustrerende sak fra Høyesterett inntatt i Rt.2011 side 734 tar dette opp til vurdering.

Domfelte ble dømt etter straffeloven § 192 første ledd bokstav a og annet ledd bokstav a for voldtekt til samleie av sin tidligere samboer som han hadde en datter sammen med. Saksforholdet i korte trekk var at domfelte under voldtekten hadde brukt grove trusler, der han blant annet hadde holdt en kniv i hånden og truet fornærmede og sagt « *sug kuken min eller så stikker jeg den jævla kniven i fitta di*» for deretter å kle av henne, spre hennes ben og holde kniven mot hennes kjede og sa «*tror du ikke at jeg kommer til å gjøre det?*». Fornærmede ble tvunget til å ha oralt og vaginalt samleie med domfelte med sædavgang i munn og ansikt, og der hun i tillegg ble holdt fanget i sitt eget hjem i over 5 timer.

Førstvoterende slo fast at domstolene skulle legge til grunn de høye straffnivåene som var kommet til uttrykk i forarbeidene, og uttalte videre at dette likevel ikke var et hinder for domstolene til å kunne utmåle en forsvarlig straff i enkelte tilfeller som var bygd på et «bredt spekter av hensyn». Til støtte for dette ble det vist til uttalelsene i departementet¹¹² der det hadde blitt fremhevet at domstolene skulle «*fastsette den straff i den enkelte sak som de til enhver tid finner riktig ut fra tilgjengelige og relevante straffutmålingsmomenter*».

Ved vurderingen av straffutmålingen i saken tok førstvoterende utgangspunktet i uttalelsene til departementet der dem hadde trukket frem Rt.2006 side 828 som eksempel på tilfeller som ikke skulle ha en fengselsstraff på under 6 år. Førstvoterende, i likhet med lagmanns-

¹¹¹ Prop.97 L (2009-2010)

¹¹² Prop.97 L (2009-2010)

retten, la vekt på at det i deres saksforhold var *«flere og tunge skjerpene momenter, og at straffen for voldtekt bør ligge omkring seks års fengsel»*.

Men etter en total vurdering kom førstvoterende frem til at straffen likevel fra et utgangspunkt på 6 år skulle reduseres med 1 år og 3 måneder på grunn av tiltaltes tilståelse. Tilståelsen hadde vært egnet til å oppklare bevisspørsmålet, og hatt en prosessøkonomisk betydning. Det hadde også spart fornærmede fra engstelsen for ikke å bli trodd på. Her blir altså straffen satt til 4 år og 9 måneder.

At Høyesterett her for straffutmålingen tar et utgangspunkt på 6 år er klart i samsvar med lovgivers uttalte forutsetninger. Men det som reiser tvil er om Høyesterett likevel har vært fullt så lojal overfor lovgiver ved at straffen på 6 år fikk fratrukket så mye som 1 år og 3 måneder. Departementet har vært ganske klar og presis med sine uttalelser på hvor straffnivået for grovt voldtekt bør ligge, og ved at domfelte skulle sone 4 år og 9 måneder fra et utgangspunkt på 6 år for et så grovt tilfelle som dette, svarer ikke til de hensynene som ligger til grunn for de forhøyede straffnivåene om at straffen må reflektere alvorligheten i en voldtekt og gi vern for den fysiske, psykiske og seksuelle integritet.

Denne dommen ble vist i avgjørelsen inntatt i Rt.2012 side 659, hvor det også her ble gjort fradrag i normalstraffnivået på grunn av domfeltes uforbeholdne tilståelse, jf. straffeloven § 59 annet ledd som sier at retten skal ta siktedes uforbeholdne tilståelse i betraktning ved straffutmålingen, og kan nedsette straffen.

Saken gjaldt straffutmåling for voldtekt med flaske av mindreårig jente som ikke var fylt 16 år enda, og som ikke kunne motsette seg handlingen på grunn av beruselse jf. straffeloven § 192 første ledd bokstav b, annet ledd bokstav a og tredje ledd bokstav a.

Saken i korte trekk var at fornærmede hadde vært på fest sammen med noen venninner, og på grunn mengden av hennes alkoholinntak hadde hun vært ute av stand til å ta vare på seg selv. Hun fikk hjelp av venner og ble lagt i en seng i et soverom på festen hun var på. Sent

på natten hadde domfelte og hans venn gått inn på soverommet hvor fornærmede lå og sov. Domfelte hadde tatt av trusen til fornærmede der hans venn deretter hadde ført inn tuten på en ølflaske inn i hennes vagina, og da flasken skled ut tok domfelte på ny og førte den inn i hennes vagina. Fornærmede var i en bevisstløs tilstand og kunne derfor ikke motsette seg dette. Da fornærmede på ettermiddagen kom til bevissthet hadde hun blødd fra underlivet og kjent smerter de to første dagene etter hendelsen.

Førstvoterende tok stilling til om lagmannsretten for straffutmålingen sin hadde tatt riktig i et utgangspunkt i et normalstraffnivå på fengsel i 5 år for domfeltes handling, og om en fengselsstraff på 3 år og 4 måneder var utmålt riktig.

Førstvoterende tok opp til vurdering departementets anvisninger på de forhøyede normalstraffnivåene for voldtekt i hjelpsløshetstilfeller, voldtekt av mindreårig og for gruppevoldtekt. Det ble som nevnt vist til Rt.2011 side 734 som er behandlet ovenfor, hvor det i den dommen for straffutmålingen hadde blitt tatt et utgangspunkt på 6 år. Førstvoterende mente at avgjørelsen i den saken *«gjelder forhold som er langt mer alvorlig enn nærværende sak. Straffutmålingen må nødvendigvis reflektere dette»*. Videre viste førstvoterende til lagmannsrettens straffutmåling på 5 år som etter lovforarbeidene tilsvarte normalstraffnivået for gruppevoldtekt etter § 193 tredje ledd. Til dette mente førstvoterende at tilfeller som kom under denne bestemmelsen ville være mer graverende enn det tilfellet var i den gjeldende sak.

Som tidligere nevnt hadde departementet uttalt at voldtekt som var begått mot en mindreårig måtte tillegges betydelig med vekt ved straffutmålingen, og vist til Rt.2003 side 740 som gjaldt voldtekt til samleie av en 14 år og 11 måneder gammel jente, der straffen ikke burde være på fengsel under 5 år. Til dette uttalte førstvoterende at departementet ikke hadde angitt nærmere hvilken straffskjerpelse som skulle gjøre seg gjeldende for voldtekt av mindreårig, og mente at saksforholdet i 2003-saken var merkbart grovere enn det var for dette tilfelle. På bakgrunn av dette mente førstvoterende at lagmannsretten hadde utmålt en høy straff. For straffutmålingen tok førstvoterende utgangspunkt i et straffnivå på mellom

4 år og 4 år og 6 måneder. Fra dette utgangspunktet var det også lagt vekt på at fornærmede var mindreårig.

Når lovgiver er klar på sine uttalelser om at det skal tillegges betydelig med vekt at forbrytelsen er begått mot en mindreårig og viser til et normalstraffenivå på 5 år, kan Høyesteretts utgangspunkt på 4 år for straffutmålingen virke for mild, men et utgangspunkt på 4 år og 6 måneder ser ut til å være mer i samsvar med lovgivers uttalelser hvis man tar i betraktning at forholdet i denne saken var mindre graverende enn de sakene som fremkom i forarbeidene.

Videre ble straffen satt til fengsel i 2 år og 10 måneder. Det ble gjort fradrag for at domfelte hadde kommet med en uforbeholden tilståelse. I tillegg ble det lagt vekt på at *«domfelte var umoden og at forholdet hadde et visst preg av impulshandling»*. Høyesterett legger altså her vekt på i formildende retning at handlingen ikke var overveid.

Straffenivået i denne saken virker urimelig lav ved at den ligger betydelig under normalstraffenivået på 4 år. Som det også fremkom i departementets uttalelser skulle en påføring av skade anses som straffeskjerpene, men dette tar ikke Høyesterett opp til vurdering ved at fornærmede i dette tilfellet faktisk hadde blødd fra underlivet og hadde hatt smerter i 2 dager etter hendelsen.

Videre hadde domfeltes forsvarer bedt om at deler av dommen ble gjort betinget. Til dette fant ikke førstvoterende støtte i forarbeidene som kunne tilsi at forholde i den konkrete saken tilsa at betinget dom skulle anvendes, og ble derfor nektet. Her viste Høyesterett klart en lojalitet overfor lovgiver ved at straffen ikke ble gjort betinget.

Avgjørelsen inntatt i Rt.2012 side 1084 gjaldt overtredelse av straffeloven § 192 første ledd bokstav a og annet ledd bokstav a. Voldtekt til samleie av en 21 år gammel russisk kvinne som var utvekslingsstudent og som oppholdt seg i Oslo på gjennomreise til Moskva. Saksforholdet i saken var følgende: Kvinnen ble kjent med fornærmede i anledning av en bytur.

Dem hadde vært på nachspiel sammen, der kvinnen mot morgenen hadde bestemt seg for å sjekke ut av hotellet og heller sove over hos domfelte før hun skulle reise videre. Da hun hadde lagt seg i sengen i leiligheten hadde også domfelte etter en dusj lagt seg i samme seng og kommet med seksuelle tilnærminger som fornærmede hadde avvist. Dette hadde ført til et langvarig basketak. Domfelte hadde slått kvinnen i ansiktet, revet av henne trusen, tvunget hennes ben fra hverandre som hadde ført til blåmerker på innsiden av lårene hennes. Deretter hadde han fingre i hennes kjede, hun ble tvunget til å onanere ham, og han hadde oralt og analt samleie med henne. Hele dette pågikk i ca. 2 timer og 45 minutter.

Førstvoterende viste til lagmannsrettens dom der den ved straffutmålingen hadde tatt utgangspunktet i departementets retningslinjer om et normalstraffenivå på 5 år, og kommet frem til at det hadde foreligget en rekke skjerpene omstendigheter som tilsa at straffen burde ligge på 5 års fengsel. Førstvoterende uttalte følgende:

«Før jeg går inn på den konkrete straffutmålingen, finner jeg grunn til å understreke at de tilfellene som omhandles som normaltillfellene, ikke på noen måte gjelder normalisert atferd. Det er tale om alvorlige forbrytelser som angis å skulle straffes med minst 4 år fengsel. Det er et straffbarhetsvilkår at den seksuelle omgang er oppnådd ved vold eller truende atferd. Enhver voldsbruk kan da ikke være et straffskjerpene moment». For straffutmålingen tok førstvoterende utgangspunkt i normalstraffnivået på 4 år.

Videre viste førstvoterende til tingrettens dom der voldsbruken i saken var blitt beskrevet mer detaljer, der det fremkom at det i tillegg til blåmerkene på innsiden av lårene til fornærmede også hadde blitt påført *«blåmerker under begge kraveben, et blågult merke på høyre overarm, flere risp i huden, hudavskrapning og rødt merke på øvre side av ryggen og et blågult merke på venstre skulder»*. At førstvoterende mente at enhver voldsbruk ikke kunne kvalifiseres som et straffeskjerpene moment, kan fremstå som merkelig at den utbredte volden fornærmede ble utsatt for i dette tilfellet ikke ble ansett for å være grov nok til å ta et utgangspunkt i normalstraffenivået på 5 år for straffutmålingen. Likevel mente førstvoterende at denne volden tilsa at straffen burde være strengere enn fengsel på 4 år, og ble utmålt til 4 år og 6 måneder.

Avgjørelsen inntatt i Rt.2013 side 193 gjaldt voldtekt til samleie av en sovende kvinne etter straffeloven § 192 første ledd bokstav b, annet ledd bokstav a. Saken i korte trekk var den at fornærmede sammen med noen venninner ankom en fest som domfelte og to kamerater av ham sto for. Fornærmede og domfelte kjente til hverandre fra før men hadde aldri hatt intim kontakt. Etter en god del alkoholinntak ble fornærmede dårlig og gikk inn på et tilfeldig soverom og la seg i en seng. Det viste seg at rommet tilhørte den domfelte som senere på natten også hadde lagt seg i sengen som fornærmede lå i. Han sovnet men da han kort tid stod opp igjen kledde han av fornærmede, slikket hennes kjønnsorganer og førte sin penis inn i hennes vagina. Det ble ikke brukt kondom, og domfelte fikk sædavløsning. Fornærmede kunne ikke motsette seg handlingen på grunn av søvn og rus.

Førstvoterende viste til uttalelsene i departementet der det fremkom at normalstraffnivået for voldtekt som rammes av minstestrafen i loven ikke burde være mildere enn fengsel på 4 år, og at dette skulle gjelde for alle voldtekter uavhengig av hvilket straffalternativ i § 192 første ledd forholdene gjaldt for. Det ble videre vist til lovgivers uttalte forutsetninger om at straffen som utgangspunkt skulle være ubetinget.

Førstvoterende viste til avgjørelsen inntatt i Rt.2011 side 734 som er behandlet ovenfor, der Høyesterett i den saken hadde slått fast at domstolene skulle *«fullt ut bygge på de forhøyede nivåer som er forutsatt i motivene til lovendringen»*. I tillegg viste førstvoterende til departementets uttalelser der det hadde kommet frem at forslagene ikke var ment å rokke ned på domstolenes frihet til å fastsette den straff dem fant riktig etter saksforholdet, og der førstvoterende i 2011-dommen hadde uttalt at *«angivelsen av et normalstraffnivå i motivene reduserer ikke domstolenes ansvar for å nansere, justere og utvikle straffnivået over tid»*. På bakgrunn av dette uttalte førstvoterende at overtredelser av § 192 første ledd bokstav b, annet ledd bokstav a *«normalt skal straffes med fire års ubetinget fengsel. Dersom det skal idømmes lavere straff eller straffen skal gjøres delvis betinget, må det foreligge formildende omstendigheter»*.

Etter en gjennomgang av saksforholdet mente førstvoterende på bakgrunn av den redegjørelsen som fremkom ovenfor, at en stod overfor en typisk overtredelse av § 192 første ledd bokstav b, jf. annet ledd bokstav a. Videre uttalte førstvoterende følgende:

«Noen særlig formildende omstendigheter ved selve den straffbare handlingen foreligger ikke. Jeg kan da ikke se det annerledes enn at utgangspunktet for straffutmålingen må være ubetinget fengsel i fire år».

At Høyesterett her for straffutmålingen tar utgangspunktet i normalstraffenivået på 4 år, og mener at det for straffen ikke kan anvendes betinget dom ser ut til å være i godt samsvar med lovgivers retningslinjer. Men fordi domfelte hadde kommet med en umiddelbar tilståelse på at han hadde hatt samleie med fornærmede, hadde dette hatt noe betydning for oppklaringen av saken og straffen ble derfor redusert med 4 måneder. Altså ble fengselsstraffen satt til 3 år og 8 måneder. At domfeltes tilståelse nå tillegges betydelig med vekt i formildende retning i Høyesterettspraksis viser seg her i denne saken og i avgjørelsene inntatt i Rt.2011 side 734 og Rt.2012 side 659 som er behandlet ovenfor.

Saken i avgjørelsen inntatt i Rt.2013 side 198 som også gjaldt voldtekt til samleie med sovende kvinne ble avsagt samme dag som den sistnevnte dommen som nå ble behandlet. Saken i korte trekk:

Domfelte og fornærmede hadde vært på samme nachspiel. Senere på natten hadde fornærmede lagt seg sammen med en annen festdeltaker som hun hadde hatt et kortvarig samleie med. Da denne festdeltakeren forlot stedet på morgenen, sov fornærmede videre fordi hun var trøtt og beruset. Senere våknet fornærmede av at domfelte lå over henne i sengen og hadde sin penis i hennes vagina, hvor hun deretter hadde dyttet han vekk.

Også her viste førstvoterende til forarbeidene der det hadde blitt fremholdt at normalstraffenivået for overtredelse av § 192 første ledd bokstav b, annet ledd bokstav a, ikke burde

være på fengsel under 4 år, og for at straffen skulle kunne settes under 4 år måtte formildende omstendigheter gjøre seg gjeldende.

Førstvoterende mente at det ikke forelå formildende omstendigheter som kunne tilsi at normalstraffenivået på 4 år ikke skulle følges. Domfelte hadde ikke erkjent straffeskyld, men hadde innrømmet å ha hatt samleie med fornærmede, der denne innrømmelsen ikke hadde bidratt med å få saken oppklart. Førstvoterende mente at denne saken på dette punktet skilte seg fra den saken som ble avsagt samme dag, og uttalte videre: «*Erkjennelse av å ha samleie kan derfor ikke gi grunnlag for redusert straff*». Her mener altså Høyesterett at en erkjennelse som ikke har bidratt med å oppklare saken, ikke kan gi grunn til å redusere straffen.

Lagmannsretten hadde uttalt at voldtekten hadde vært en «*impulshandling i beruset tilstand*», men at dette alene ikke kunne gi grunnlag for å redusere straffen. Domfeltes forsvarer førte frem at hvis handlingen hadde karakter av en impulshandling ville dette være en formildende omstendighet og viste til Rt.2012 side 659 som er behandlet ovenfor.

Førstvoterende mente at lagmannsrettens beskrivelse av hendelsesforløpet ikke ga grunn til å kjennetegne handlingen som en impulshandling. Førstvoterende uttalte følgende:

«Tiltalte har selv forklart at han visste at fornærmede hadde lagt seg for å sove, men at han gikk opp på soverommet i andre etasje hvor hun sov, for å «prøve seg på henne». Handlingen fremstår etter dette som overveid, og jeg kan da ikke se at det er dekkende å karakterisere handlingen som en «impuls handling i beruset tilstand»». Straffen ble satt til fengsel i 4 år, og dette ser ut til å være i samsvar med lovgivers retningslinjer.

Det ser nå ut til at Høyesterett anser en spontan handling, særlig i alkoholpåvirket tilstand, for å være en formildende omstendighet. Dette viser seg i avgjørelsene inntatt i Rt.2012 side 659, og ut fra uttalelsen i den sistnevnte dommen vi nå gikk gjennom kan det forstås slik at straffen ville blitt redusert om domfelte ikke hadde overveid handlingen.

Avslutningsvis kan det påstås -på bakgrunn av den rettspraksis vi nå gikk gjennom- at straffutmålingen i voldtektssaker har økt etter at lovendringen av 2010 trådte i kraft, noe som var et sterkt ønske fra lovgivernes side. Det kan likevel spørres om straffenivået i disse høyesterettsavgjørelsene har vært i samsvar med lovgivers angitte retningslinjer på normalstraffenivåer. Som vi har sett ble det gitt fradrag i straffen for de tilfeller der domfelte hadde gitt en tilståelse som hadde bidratt med å oppklare saken, og dette førte da til at straffenivået i disse sakene lå under normalstraffenivået på 4 år, og i det ene tilfellet under lovens minstestraft på 3 år.

Generelt kan det sies at Høyesterett kanskje enda ikke har kommet helt opp til det ønskede straffenivået som lovgiver hadde forutsett i forarbeidene, men veien mot strengere straffutmålinger for voldtekt ser likevel ut til å gå i riktig retning, der Høyesterett er blitt strengere i sine straffutmålinger ved voldtekt. Det gjenstår å se om lovgiver på sikt vil reagere på at Høyesterett reduserer straffen på bakgrunn av domfeltes tilståelse, hvis denne praksisen fortsetter og blir mer utbredt.

Som nevnt ønsket lovgiver mindre deldommer, og dette ser ut til å ha blitt respektert fullt ut av Høyesterett ved at bruk av deldommer ikke forekom i de sakene vi gikk gjennom. Det ser også ut til at Høyesterett ikke lenger hadde den oppfatning av at voldtekter i hjelpeløst tilfeller skulle ligge i nedre sjikt av strafferammen.

7 REGISTRE

7.1 Internettsider

Wikipedia. Magnus lagabøtes landslov

http://no.wikipedia.org/wiki/Magnus_Lagab%C3%B8tes_landslov

(siteret 02. 03. 2013)

Aftenposten. Kjente voldtektsmenn verst. Publisert 17.november 2011
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Kjente-voldtektsmenn-verst-6700534.html>
(sisert 27. 02. 2013)

Ondskap.org. Christian V`s Norske lov
<http://www.onndskap.org/gpage1.html> (Sisert 03. 03. 2013)

Audun Kjus. Juristsektorens værelser: Landsverneplan for justissektoren: Historiedel
4. mars 2010 http://www.academia.edu/753957/Justissektorens_vaerelser
(sisert 04. 03. 2013)

Pedofili.info. Den seksuelle lavalder
<http://www.pedofili.info/Lavalder.htm> (Sisert 04. 03. 2013)

Aftenposten. Vil instruere domstolene - advares mot å tukle med maktfordelingen. Publi-
sert 20.desember 2008.
www.mediarkivet.no (Atekst- norske avisartikler i fulltekst fra ca.1985)
(sisert 03. 04. 2013)

7.2 Litteraturliste

Johs. Andenæs og Anders Bratholm Spesiell strafferett utvalgte emner 2. utg. Oslo, 1990

7.3 Lover og forarbeider

NOU 1997:23 - Seksuallovbrudd Straffelovkommisjonen delutredning VI

NOU 2002:4 - Ny straffelov Straffelovkommisjonens delutredning VII

Ot.prp.nr.8 (1927) - Om forandringer i straffeloven

Ot.prp.nr.40 (1961-1962) - Om endring av straffelovens bestemmelser om

- 2) forbrytelser mot sedeligheten og
- 1) forbrytelser og forseelser i sjøfartsforhold

Ot.prp.nr.28 (1999-2000) - Om lov om endringer i straffeloven mv. (seksuallovbrudd)

Ot.prp.nr.22 (2008-2009) - Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr.28 (siste delproposisjon–slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Inst. I fra straffelovkomiteen (1922) - Innstilling fra den av justisdepartementet

11.mai 1922

Oppnevnte komite til revisjon av straffeloven

Inst.O.XII (1927) – Om forandringer i den almindelige borgerlig straffelov

Innstillinger om revisjon av straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot sedeligheten fra Straffelovrådet. Mysen 1960

Innst.O.V. (1962-1963) – Tilrådning frå justisnemda om endring av føresegnene i straffeloven om

- 1) brotsverk mot sedskapen og
- 2) brotsverk og misferder i sjøfartstilhøve

Innst. S. nr. 206 (1994-1994) – Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om økte straffer for voldtektsforbrytelser.

Innst. O. nr.92 (1999-2000) – Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven m.v. (seksuallovbrudd).

Innst.O. nr.72 (2004-2005) - Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven)

Innst.O.nr. 73 (2008-2009) - Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Prop. 97 L (2009-2010) – Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endring i straffeloven 1902 mv (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd)

1814 Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814 (Grunnloven 17. mai 1814)

1915 Lov 13 aug 1915 nr. 5 om domstolene (domstoloven)

1902 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) 22. mai 1902 nr. 10

2005 Lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr.28

EMK Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen
Roma 1950

7.4 Domsregister

Rt.1950 s.1089 – Rt.1951 s.115 – Rt.1956 s.155

Rt.1957 s.458 – Rt.1958 s.654 – Rt.1959 s.799

Rt.1963 s.1319 – Rt.1966 s.580 - Rt.1969 s.349

Rt.1971 s.321 - Rt.1974 s.1121 – Rt.1977 s.1152

Rt.1982 s.1769 – Rt.1983 s.1 – Rt.2001 s.1674

Rt.2002 s.1288 - Rt.2002 s.1295 – Rt.2002 s.1701 - Rt.2003 s.625

Rt.2003 s.740 - Rt.2004 s.69 - Rt.2004 s.1553

Rt.2005 s.663 - Rt.2006 s.471 - Rt.2006 s.513

Rt.2006 s.828 - Rt.2008 s.890 - Rt.2009 s.1412

Rt.2011 s.734 – Rt.2012 s.659 – Rt.2012 s.1084

Rt.2013 s.193 - Rt.2013 s.198

